

דור ה-Y בישראל, פרק 12 הרי את מקודשת לי בינתיים - הזוגיות החדשה

עוז אלמוג, תמר אלמוג

נוצר ב-2/1/2014

כשאינ ברירה

כיוון שגיל הנישואים מתאחר וכיוון שבדור הזה לגיטימי יותר מאשר בדורות קודמים לגור יחד ללא נישואים, החתונה מגיעה במקרים רבים לאו דווקא מבחירת "האחד/ת והיחיד/ה", אלא משיקולים פרגמטיים יותר (לא תמיד מודעים) כגון: הלחץ להוליד ילדים (יותר אצל נשים),¹ הדחף להיות "כמו כולם", הרצון לרצות את ההורים והקרובים, וכדאיות כלכלית.²

צעירים בישראל
עומרי אילת ואילן כהן

בלוגרית צעירה: "עד גיל 25 בערך, השליטה היא אצל הבנות בידיים. אנחנו מחליטות אם יקרה או לא, אנחנו מחליטות מתי ואם לחתוך ואנחנו מכתובות את אופי משחקי הפרוסט-פרידה. אלא שבגיל 25 משהו משתנה. מה זה הדבר הזה? לא כל-כך ברור לי. אלא שהעובדות בשטח מראות שבערך מהגיל הזה הגברים הם אלה שחותכים, מחליטים אלו משחקים יהיו אחרי או לפני הקשר, ובכלל הסיכוי להתרחשותו של הקשר תלויה בהם. אולי זה משהו ביולוגי. בגילאים האלה אנחנו כבר יותר מוכוונות להתמסד, ולכן גם מוכנות להתפשר ולהישאר במערכות יחסים גם אם יש שם מספר לא מבוטל של פגמים."³

כתבה באתר להעצמה אישית: "אני בחורה כבת 30, רווקה, משכילה, נאה ואנרגטית. בשנה שנתיים האחרונות אני מרגישה בדידות הולכת וגוברת מבחינה חברתית כללית. אני מאד רוצה בן זוג ומבינה כמה דחוף למצוא אחד כזה. איך לא!"⁴

תל אביבי צעיר בתגובה לכתבה: "הכרתי לפני מספר חודשים מישהי. היא נפלאה, היא מאוהבת, היא נראית טוב יחסית (אם כי לא ממש ממש לטעמי) - אבל! וזה אבל גדול! אין בליבי פרפרים.. אין אהבה גדולה, אין תשוקה אדירה. הכל דיי רגיל ומשמים יחסית. כאן המקום לציין שאני בן 29 אוטוטו, והיא בגילי. מה עושים?? חברים שמכירים אותנו אומרים שהיא מותק. 'עזוב אהבה שמאבה.. היא מותק של בחורה, תעשה לך רק טוב בחיים' אבל אני.. אני עדיין ממאן להשלים. ממאן להשלים עם הרעיון של להתחתן עם מישהי ללא אהבה ותשוקה גדולה. [...] אולי גם אני בסוף אתפטר, אבל יש לי עוד שנתיים שלוש לכך. לעת עתה אני ממש מחפש אהבה ותשוקה אמיתית. אגב, בנות (-) אני מת",⁵ הייטק-שמיטק, נראה בהחלט לא-רע, ומחפש אהבה.

לא מעט צעירים הודו בפנינו שהחלטה להתחתן הגיעה מתוך תחושה של "טוב, אז אין ברירה".

צעיר בן 31: "בשלב מסוים הרגשתי שהגיע כבר הזמן לסגור עסקה. הרי גם מי שמתחתן בגלל שהוא דלוק על בת הזוג שלו, בסוף זה דועך. זה נגמר. אז אם יש בינינו הערכה הדדית ואם כבר התרגלנו לגור ביחד, למה לא למסד? זה היה נוח לכל הצדדים. גם להורים שלנו."

צעירה בת 29: "בסופו של דבר החלטתי להתחתן. כמו כולן. לא להשקיע יותר במניות כמו "חופש", "קול", "זורמת" (מניית...), אלא בתוכנית חיסכון לטווח ארוך. לא מסעירה אבל סולידיית, בטוחה יותר."

השימוש במונחים כלכליים ("לסגור עסקה", "להשקיע במניות") איננו מקרי, ומשקף תפישה רווחת. כיוון שרבים מהצעירים חשים שהנישואין הם בעצם ויתור, הם מכניסים להחלטה גם שיקולים של כדאיות כלכלית, כלומר רואים בה סוג של עסקה ("מה יצא לי מזה").

המחשה עקיפה לתפישה הזאת אפשר לראות בכתבה שכותרתה: "איך תדע אם כדאי לך להתחתן איתה?". המחברת מספקת לקוראים רשימה של ארבע-עשרה סיבות להתחתן, כדי להקל כביכול על קבלת ההחלטה. הסגנון והנימה הם כמובן הומוריסטיים, אבל יש בהם אמת סוציולוגית. עצם הפרסום באתר פופולרי כמו mako משקף את הלך הרוח החדש הזה.

איך תדע אם כדאי לך להתחתן איתה?⁶

1. בא לך לשכב איתה כל יום
2. אמא שלה כוסית
3. אבא שלה הוא בן אדם סבבה
4. ההורים שלה יושבים טוב
5. היא נשארת שפויה בזמן המחזור
6. היא לא יקרה
7. אתה מחבב את החברות שלה
8. החברים שלך מחבבים אותה
9. ההורים שלך חולים לה על הצורה
10. היא השאירה מאחור את כל האקסים
11. היא אוהבת ילדים
12. היא יודעת לחנות
13. היא מפרגנת כשאתה רוצה להיפגש לבר עם החברה
14. אתם לא רבים בזמן ההכנות לחתונה

מטבע הדברים השיקול התועלתני גובר ככל שהגיל מתקדם. בשנת 2007 פורסם ב-Ynet טור של כותבת אנונימית בשם "גלית 007" ובו היא מתארת באומץ ובבהירות מה הביא אותה להחלטה להתחתן בגיל 36. הטור עורר סערה דיגיטלית (היו כ-800 תגובות של "בעד" ו"נגד"), וחלק מהגולשים ראו בו פרובוקציה מומצאת של האתר, שנועדה כדי ליצור רייטינג גבוה.⁷

להלן קטעים נבחרים מהמאמר: "בגיל 36 החלטתי שבתוך שנה אני מתחתנת. וכך קרה: שנה לאחר מכן כבר הייתי נשואה ובהריון. עד גיל 32 לא חיפשתי קשר רציני. טרפתי את החיים. בגיל 32 החלטתי שדי, נהנינו, עשינו חיים, ועכשיו צריך להתחיל להשקיע ביעדים לטווח ארוך - בן זוג. משפחה. החלטתי לשנות פאזה. [...] למה דווקא גיל 32? ידעתי שאזדקק לזמן. לתקופת הסתגלות. לתקופת חיפושים. פשרה, הרי אני לא אקח את הגבר הראשון שאמצא ברחוב, נכון? עדיין רציני מישוהו חכם, משעשע, כיפי, משכיל, נאה, מישוהו ברמתי, וידעתי שזה עשוי לקחת זמן. [...]

או התחלתי לחפש קשר רציני. כלומר, די הפסקתי להשתרלל. [...] מה פתאום את מחפשת את אהבה? שאלתי את עצמי. מה נראה לך, שאת ילדה בת 25 שכל ביציותיה לפניך, שיכולה לנסות קשר כזה וקשר אחר ולנסות שוב ושוב להתאהב? ומה זה הסיפור הזה על גבר כמעט מושלם? הרי גם אם הוא קיים, מה הסיכוי שתמצאי אותו? איך את מעזה להמשיך ולהמר, כשהסיכויים שלך הולכים ומצטמקים יחד עם מאגר הביציות שלך? תתמקדי! [...] הגבר שעלי למצוא לא חייב להיות שנון ומשעשע ואסרטיבי, ואני לא חייבת לאהוב אותו. אז יהיו לנו ערבים משעממים, אז מה? אף אחד לא מת משעמום. והסקס איתו בחיים לא יוכל להתחרות בסקס המגוון שהיה מנת חלקי, אז מה? מה ימנע ממני לגוון אחרי שאתחתן? מה שאני צריכה באמת זה מפרנס ואב. גבר יציב. אחד שיעריך אותי וישמח בחלקו. וכאלה, ידעתי, יש בשפע. [...]

כצפוי, יניב אוהב אותי. כצפוי, אני לא אוהבת אותו. אני לא מתגאה בכך. [...] אבל השקר הזה, או הזיוף הזה - תקראו לזה איך שתרצו - היה הכרחי כדי שאוכל להשיג את מה שהייתי חייבת. אין מה לעשות. זה פשוט עניין של הישרדות."

במקרים רבים מתרחשת תופעה המכונה על ידי מומחים "חתונות שרשרת". אחדים מבני אותה קבוצה חברתית מתחתנים בזה אחר זה, לעיתים מבלי שיידעו להסביר את פשר סמיכות הזמנים. מסתבר כי חלקם חושש להתנתק מהמעגל החברתי ולהישאר מאחור כרווקים האחרונים. זה מדרבן אותם למסד את מערכת היחסים ולהמשיך יחד עם הקבוצה בסטאטוס חדש של "נשואים-נשואות".⁸

הייטקיסט בן 30 מתל אביב: "לפני שנה כולנו עדיין היינו רווקים מושבעים. אף זוג לא דיבר על חתונה. ואז הזוג הראשון הודיע שהם מתחתנים, ובמהירות שיא זה נהפך למגיפת חתונות. בזמן האחרון הקצב הוא שלוש חתונות בחודש. נשארתי הרווק האחרון."⁹

אשכ-מזרחים ממוצא ישראלי

לכל חברה יש מנגנונים שנועדו לפקח על בחירת בני זוג ולהבטיח את "האינטרסים של השבט". בעבר פעלו בישראל שני מנגנונים רבי-עוצמה כאלה: הדתי-לאומי והעדתי. המוסכמה הרווחת היתה שיהודים מתחתנים רק עם יהודים, אשכנזים בעיקר עם אשכנזים ומזרחים בעיקר עם מזרחים.

החברה היהודית בישראל עדיין מקפידה על נישואים אנדוגמיים¹⁰ בין יהודים אבל אצל הדור הצעיר החילוני מסתמנת עליה קלה במספר הזוגות המעורבים. יותר ויותר צעירים ישראלים שוהים בחו"ל לתקופות ארוכות (טיולים, עבודה, לימודים וכדומה) ומתאהבים בלא-יהודים. גם הרשתות החברתיות יוצרות נקודות מפגש קלות ומרובות בין

צעירים בישראל
תום ברטוב ואיתי מדר

צעירים ממדינות שונות, ושוק הנישואין הגלובאלי מתרחב במהירות. סיבה נוספת היא העלייה בסובלנות לחריגים והאמונה המיתולוגית, ההולכת ונפוצה, ש"האהבה מנצחת". זאת ועוד, בשל עליית גיל הנישואין, הורים רבים שמחים מאוד על עצם החתונה שסוף סוף הגיעה, ועל כן פחות מתערבים בבחירה.

נישואים בין יהודים ללא-יהודים מחוץ לישראל

במחצית השנייה של המאה העשרים ובעשור הראשון של שנות האלפיים גדל מספר נישואי התערובת של יהודים מחוץ לישראל ביותר מ-200%.
בארה"ב (שאוכלוסייתה היהודית היא כחמישה מיליון ורבע בני-אדם) כ-60% מכלל הנישואין של יהודים הם נישואי תערובת.
בני-הזוג של כ-30% מכלל יהודי ארה"ב הנישואים אינם יהודים. רק 33% מכלל הילדים הגדלים בבית שבו אחד מההורים הוא יהודי מאמצים זהות יהודית.
באוסטרליה, בקנדה ובטורקיה שיעור נישואי התערובת נע בין 25% ל-35%. בחלק גדול מיהדות העולם, ובכלל זה בצרפת, בבריטניה וברוב אמריקה הלטינית, שיעור נישואי התערובת הוא 35%-45%.
במזרח אירופה, ובכלל זה בחלקים של חבר המדינות, שיעור נישואי התערובת הוא יותר מ-65%.
לתופעת נישואי התערובת של יהודי התפוצות מספר סיבות: עבור רבים מהיהודים הזהות היהודית אינה מובהקת; לרבים מהיהודים בתפוצות חסר ידע על המסורת ועל ההיסטוריה היהודית; היהודים הם בדרך כלל מיעוט בארצות מגוריהם, ולכן הסיכוי שיפגשו ויתאהבו בכך-זוג שאינו יהודי הינו גבוה; שיעור הגירושין הגבוה מעלה את פוטנציאל ההתבוללות שכן הבחירה השנייה בכך/בת זוג נתונה פחות להשפעת ההורים; ירידה בהזדהות עם מדינת ישראל ועוד.

מקור: מי-עמי, נעמי. 26.2.2008. התבוללות בישראל ובתפוצות. הכנסת - מרכז המחקר והמידע.

נישואים בין יהודים ללא-יהודים בישראל

<p>תופעת נישואי התערובת בישראל הייתה עד לפני שני עשורים זניחה. גלי ההגירה מחבר המדינות ומאתיופיה הביאו לישראל עולים רבים שאינם יהודים על-פי ההלכה, וכתוצאה מכך הפכו נישואי תערובת לתופעה ששכיחותה עולה גם בישראל (מספר הלא יהודים על פי ההלכה בקרב העולים מוערך בכ-350,000. רבים מהם מתחתנים עם יהודים. בדרך כלל ההליך נעשה לאחר גיור, אבל לא תמיד).</p>
<p>10% מהמשפחות בישראל הן מעורבות (אחד מבני הזוג יהודי).</p>
<p>60% מהציבור היהודי מתנגד לנישואי תערובת. 17% מהאנשים שאמרו כי הם תומכים בנישואי תערובת באופן כללי, היו מתנגדים לכך אילו היה מדובר באחד מילדיהם.</p>
<p>57% מבני הזוג היהודים שנישאו בנישואי תערובת בישראל דיווחו כי הם שומרים על המסורת היהודית, לעומת 33% בלבד מבני הזוג שנישאו לבני זוג לא יהודים בארצות הברית. כלומר, היהדות עדיין מהווה מרכיב שיוכי חשוב גם עבור רוב מכריע של היהודים החילונים בישראל.</p>
<p>בעקבות העלייה בניידותם של הישראלים והתרחבות אפשרויות התקשורת הגלובלית, אפשר לצפות ששיעור נישואי התערובת יעלה באופן משמעותי בשנים הבאות.</p>
<p>המגמה של נישואי תערובת בישראל מושפעת בין השאר ממגמה גלובלית: שיעור הנישואין חוצי הגבולות הגדול ביותר הוא באסיה ובשנים האחרונות הוכפל פי שלושה. מצב זה בולט במיוחד ביפן (5%) ובטייוואן (13%). נישואין חוצי גבולות נפוצים גם ברוב חלקי אירופה, ובעיקר בשווייץ, שבה כמחצית מהנישואין הם בינלאומיים. האחוזים גבוהים גם בספרד, בלגיה ואוסטריה (כ-20%). העלייה הגדולה ביותר באחוז הנישואין הבינלאומיים נרשמה במדינות הים התיכון. ב-1995 שיעור נישואין אלה היה בספרד ובאיטליה פחות מ-5%, אולם ב-2009 נסק ל-14% באיטליה ול-22% בספרד (על פי האיגוד הבינלאומי למחקר מדעי של האוכלוסייה: IUSSP - the International Union for the Scientific Study of Population).</p>

מקור: מערכת ynet יהדות. 7.2.2007. סקר: מספר הזוגות המעורבים הגיע ל-10%. ynet.

Editorial - The Economist. 12.11.2011. Herr and Madame, Señor and Mrs. The Economist.

בתחום הנישואין הבינעדתיים מגמת האינטגרציה בולטת יותר. הורי דור ה-Y היו הראשונים ששברו את המחיצות הפנים-עדתיות והצמיחו לא מעט משפחות ממוצא מעורב. אבל בלא מעט מקרים בחירת בן/בת הזוג היתה כרוכה במאבקים ובמריבות עם ההורים שטופי הדעות הקדומות. מדור ה-Y הטראומה הזאת נמנעת בדרך כלל, משום שהוריהם נגועים פחות בסטריאוטיפים עדתיים, משום שהם נוטים להסכים עם הבחירות של ילדיהם ומצמצמים ביקורת, ובשל ההשקפה הרווחת שלכל אדם הזכות לבחור את בן זוגו. למעשה קשה היום לתייג אנשים צעירים על פי מוצא, משום שרבים מהם גדלו במשפחות מעורבות ומשום שהרקע העדתי פחות משפיע ורלוונטי לחייהם.

נישואים בין-עדתיים

<p>למרבח הצער, אין בנמצא מידע עדכני אודות שיעור הנישואין הבין עדתיים בישראל, בין היתר כיוון שהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה נוהגת לסווג את השיוך העדתי של האדם על פי ארץ המוצא של אביו בלבד. צעירים שנולדו בישראל ושאינם גם נולדו בישראל לא נכנסים לסטטיסטיקה העדתית (הם נחשבים כמי שמשתייכים ל"עדה הישראלית").</p>
<p>העובדה שהורי דור ה-Y הם ממוצא מעורב מקשה גם כן על איסוף הנתונים. לזה נוסף "רעש" סטטיסטי נוסף: העולים החדשים (ממוצא אתיופי ומברית המועצות לשעבר), שאצלם שיעור הנישואין המעורבים נמוך באופן משמעותי מהאוכלוסייה הוותיקה (מסיבות שונות). כיוון שהם מוגדרים בנתוני הלמ"ס כ"אשכנזים" הם "מקלקלים" את הסטטיסטיקה לאשכנזים הוותיקים (שאצלם מתחוללים תהליכי אינטגרציה משמעותיים).</p>
<p>גם חוסר ההבחנה הסטטיסטית בין אנשים המתגוררים במרכז לאלה המתגוררים בפריפריה ובין האוכלוסייה הדתית והחרדית לבין האוכלוסייה החילונית מקשה על קבלת תמונה סטטיסטית מדויקת של השכבה החילונית הוותיקה. כלומר כל עוד לא בודדו המשתנים הגיאוגרפיים והדתיים משכבת המוצא הרחבה, אין אפשרות לקבל תמונה מהימנה על השכבה החילונית.</p>
<p>חשוב להדגיש שרוב המאמרים שעוסקים בנישואין הבין-עדתיים בישראל מתבססים על הנתונים מתוך סקרים ממפקד האוכלוסין. סקרים אלה נעשו בתקופה שבה מרבית בני דור ה-Y טרם הגיעו לגיל הנישואין.</p>
<p>אפשר לשער בביטחון שאחוז נישואי התערובת בקרב דור ה-Y גבוה בהרבה מזה של הוריהם, ושעבור רבים מהם המשתנה של הרקע העדתי פחות רלוונטי, אם בכלל.</p>
<p>רמז אמפירי לירידה בחשיבות הרכיב העדתי ביצירת קשרים אפשר למצוא בסקר שביצענו בשיתוף עם מכון גיאוקרטוגרפיה לרגל כנס "האשכנזים" שנערך באוניברסיטת תל אביב בפברואר 2008 (מדובר בסקר טלפוני שנערך בפברואר 2008, באמצעות מערכת סקרים ממוחשבת. המשיבים: גברים ונשים מגיל 18 ומעלה, המהווים מדגם מייצג של האוכלוסייה היהודית במדינת ישראל (500 נשאלים).</p> <p>< בסקר נמצא כי רוב הנשאלים לא יכלו להצביע על שיוך עדתי הומוגני של חבריהם. כ-40% מהנשאלים השיבו כי רוב חבריהם הם מהעדה שלהם (יש לשים לב שלא שאלנו על ההעדפה עדתית בעניין החברים אלא על מצאי), אולם רוב הנשאלים (כ-60%) לא יכלו להצביע על רוב כזה בקרב חבריהם. חשוב לציין, כי גם כאשר רוב החברים שלך בני אותה עדה, עדיין אפשרי שיש לך חברים בני העדה האחרת. יתרה מכך, ראוי לשים לב שזהות החברים מתונכת במשתנים נוספים, כמו: מקום מגורים ומקום עבודה.</p> <p>< לכמחצית מילידי הארץ דור שני (כ-45%) יש חברים שמתפלגים שווה בין מוצא אשכנזי למוצא מזרחי, כלומר הם חיים בסביבה לא עדתית.</p> <p>< ל-60% מהאוכלוסייה היהודית כולה (דתיים וחילוניים כאחד) אין העדפה באשר למוצא הכלה/החתן שלהם. רק 30% היו מעדיפים שהבן או הבת יחתנו עם בני עדתם. מתוכם אין רוב לאשכנזים. (ההשערה היא שהרתיעה מחתונה עם בן/בת עדה אחרת היתה בעבר בעיקר נחלתם של אשכנזים ופחות של מזרחיים - "אל תביא פרענק").</p> <p>< יתר על כן, המוצא העדתי מהווה מרכיב זהות עיקרי רק עבור מיעוט זניח (כ-3%). זה מרמז על כך שהנושא הזה מצד אחד לא מציק ומשפיל (כבעבר), ומצד שני גם לא מתגמל באופן מיוחד. זה פשוט כבר פחות רלוונטי לזהות הפרט. הסקר מראה שאנשים בארץ עדיין חושבים שניתן לזהות מוצא של אדם על פי סממנים עדתיים.</p> <p>< עוד עלה בסקר שמקצוע, השכלה ומקום מגורים, שהיו בעבר קריטריונים משמעותיים להבחנה עדתית, כבר אינם נחשבים קריטריונים מבחינים. הדבר מעיד על ירידה בדעות קדומות בתחום העדתי. המבוגרים (+55) מתייחסים יותר מהצעירים (18-34) להשכלה, מקצוע ומקום מגורים כקריטריון עדתי מבחין. הצעירים מתייחסים יותר למראה חיצוני, שם פרטי, מבטא, ובעיקר לשם משפחה. באותה מידה, החילונים מתייחסים יותר מהמסורתיים/דתיים/חרדים להשכלה, מקצוע ומקום מגורים כקריטריון עדתי מבחין. חשוב לציין, שכצפוי, העולים החדשים ייחסו להשכלה משקל גבוה כקריטריון עדתי מבחין בהשוואה ליתר הקבוצות והמגזרים.</p>

מקור: אלמות, עוז. 27.2.2008. נינט, ז'אק ובני דורם: לא אשכנזים ולא מזרחיים. כנס האשכנזים של המכון לחקר הציונות וישראל ע"ש חיים ויצמן, אוניברסיטת תל אביב.

לא בכדי אחוז "נישואי התערובת" העדתיים (מזרחים ואשכנזים) בקרב דור ה-Y גבוה בהרבה מכל הדורות שקדמו להם. הם לא מתעלמים מהרקע העדתי של חבריהם והוא עדיין מהווה סממן זהות, אבל הם נוטים הרבה פחות לתייג

בני-אדם על פי מוצאם (למעט יוצאי אתיופיה ובמידה מסוימת גם דוברי הרוסית) ונוטים יותר לשפוט על פי אישיות והישגים.

סטטוס בפייסבוק: "אני תוהה אם חייב שהשיח בכל נושא יכלול את העניין הערתי ולמה זה 'עניין' בכלל. מה זה משנה איפה כל אחד מאיתנו נולד ומהיכן השורשים שלו? כששואלים אותי מאיזה מוצא אני, אני משיבה בגאווה שאני מרוקאית. הגאווה שאני מרגישה לא באה ממקום של ביטול עדות אחרות חלילה, אלא זו גאווה שנובעת מהכרות קרובה עם התרבות העשירה, המנהגים המיוחדים והיופי והקסם שבעדה שלי. אני לא מכירה עדות אחרות מקרוב ואינני בת לשום עדה אחרת ולכן אינני חשה את אותה גאווה כאשר מתייחסים לכל עדה אחרת. יחד עם היעדר הגאווה באשר לכל מוצא אחר, אין בי שום תחושה של ניכור או עליונות כלפי אחרים, ומנגד, אני גם לא סובלת מרגשי נחיתות. אינני מייחסת את מי שאני (לטוב ולרע) למוצא שלי. זה מובן מאליו שבכל עדה לכל אחד מהאנשים בה יש את הסגנון הייחודי לו, היכולות, הכישורים, החלומות הרצונות והמאויים שהם רק שלו, והדרך הייחודית שבה הוא תופס את העולם, כך שהכללה של כל בני עדה מסוימת תחת כותרת אחת, כמו גם ניסיון לקדם רעיון כזה או אחר על בסיס ערתי, חוטאים למטרה."¹¹

יתר על כן, אם בעבר יוצאי עדות המזרח התביישו במוצאם, אצל דור ה-Y הבושה התחלפה בגאווה ובחיבה לשורשים. רובם נולדו בישראל והם תופסים את המוצא המשפחתי כ"תבלין" בזהות האישית ולא יותר. צעירים מרקע מזרחי או אשכנזי נהנים להתברך זה על חשבון זה, ללא רגשי נחיתות, משום שהם מבינים שלכל תרבות יש יתרונות וחסרונות.

חופה לייט

צעירים בישראל
תום ברטוב ואיתי מדר

רוב צעירי דור ה-Y מחזיקים בתפיסות מסורתיות לגבי הדת, וטבעי שרובם המכריע מתחתן על פי המתכונת החילונית הוותיקה, כלומר ברישום ברבנות ועם רב אורתודוקסי המנהל את החופה.¹² עם זאת, בשנים האחרונות שיעור הולך וגדל של צעירים בוחר באלטרנטיבה בתוך המסגרת האורתודוקסית, כלומר בדגם המסורתי עם "איורים". התהליך הזה מתבטא למשל בביקוש הגובר לרבני צוהר כעורכי טקסים.

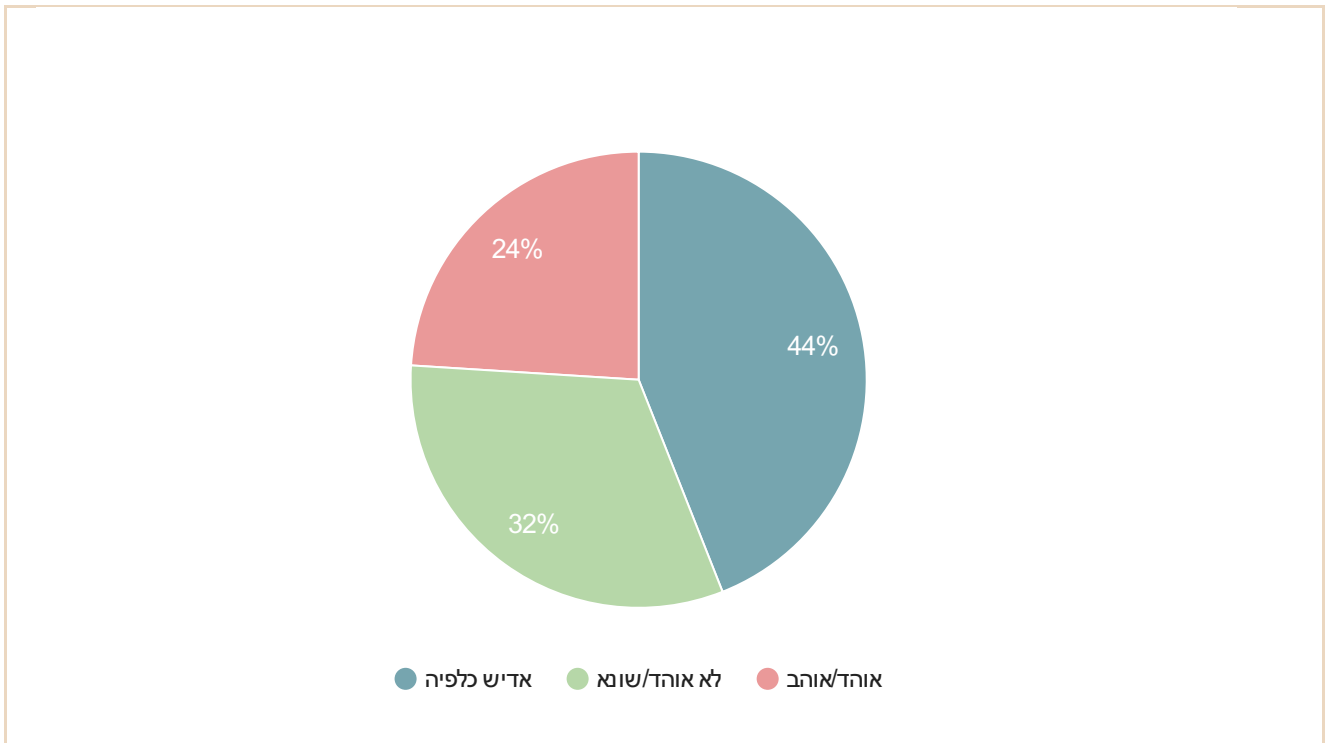
עמותת "צוהר - חלון בין העולמות" היא איגוד של רבנים אורתודוקסיים, מהזרם הדתי-ציוני ("כיפות סרוגות"), אשר שם לו למטרה לגשר על הפערים בין דתיים לחילוניים בישראל. העמותה הוקמה לאחר

רצח ראש הממשלה יצחק רבין בשנת 1995, במגמה להיות שותפים בעיצוב דמותה היהודית של מדינת ישראל, מתוך הידברות וחיפוש אחר מרכיבי זהות משותפים מעבר לשסעים החוצים את החברה. הארגון נתמך על ידי קרן אביחי, ופעילים בו בהתנדבות למעלה מ-800 רבנים, מאות מדריכות כלות ואנשי חינוך.

הארגון עוסק בנושאים דתיים רבים נוספים לנישואין, כמו אבלות, הוכחת יהדות של עולים, תפילות משותפות ועוד, אך הוא ידוע בישראל בזכות מיזם הנישואין הידידותיים לסביבה החילונית. זה המיזם הראשון והוותיק ביותר של הארגון, ובמסגרתו נישאים מדי שנה יותר מ-3000 זוגות על ידי רבני צוהר "בטקס יהודי-אורתודוקסי שהוא גם

מיזם הנישואין כולל הן עריכת חופות והן הדרכת חתנים וכלות, אשר מקדימה לחופה. הרבנים המחתנים נפגשים עם בני הזוג לפנישה מקדימה, כדי לתכנן יחד את מעמד החופה. לאחר מכן מקבל הזוג הדרכת חתנים וכלות ממדריכה שעברה הכשרה ייחודית לכך. זה נעשה כחלק מהמחויבות של הכלה לעמוד בתקנות הרבנות הראשית לנישואין, כלומר לעבור הדרכה לקראת הטבילה ולטבול במקווה לקראת החתונה. ארגון צהר מנסה להפוך את החוויה למודרנית ומרגשת יותר, אך הדרישה לטבילה במקווה עדיין מרתיעה צעירות רבות מלערוך חתונה יהודית אורתודוקסית. סקרים מראים כי באופן כללי תדמית הרבנות הראשית בעיני הציבור הישראלי (כולל חובשי הכיפה) נמצאת במגמת ירידה מתמדת, והדבר משפיע על חיפוש תחליפים גם מסגרת הדפוס הדתי-מסורתי.

באיזו מידה אתה אוהד או לא אוהד את הרבנות הראשית בישראל ואת פעילותה?

מקור: בן-חיים, נסים. 14.7.2013. סקר: רוב הציבור בישראל מרגישים שהרבנות מרחיקה אותם מהדת. כיכר השבת. נתונים: סקר שערך מכון גיאוקרטוגרפיה בקרב 500 משקי בית, המהווים מדגם מייצג של האוכלוסייה היהודית הבוגרת בישראל.

הערה: עוד עלה מהסקר כי שני שלישים בציבור (שהם 67% ממי שיש להם דעה בנדרון), מתנגדים להמשך קיום רבנות כמות שהיא היום. הדעה השכיחה הייתה שצריך רבנות ראשית, ללא סמכויות למתן רישיונות עסקיים, שתסייע לרוצים בכך, ובדרכי נועם, לקיים מצוות כגון ברית מילה, נישואים וקבורה כדת משה וישראל.

היחסים של עמותת צהר עם הרבנות הראשית מורכבים. לצהר אין אישור רישום ארצי לנישואין בניגוד למספר ארגונים (בעיקר חרדיים) אשר רשאים לרשום זוגות לנישואין בכל הארץ בלי קשר ליישוב בו הם מתגוררים. מכיוון שבעבר זוגות המעוניינים להינשא היו צריכים להירשם במועצה הדתית ביישוב שבו אחד מהם מתגורר, נשלט התהליך על ידי הרבנות הראשית באותו ישוב, שהקצתה רב מבין הרבנים שתחת פיקוחה. לזוגות לא היתה אפשרות לבחור ברב של צהר. זוגות שבכל זאת רצו שרב של צהר יחתן אותם, נאלצו להעתיק את מקום מגוריהם ליישוב שוהם ולהירשם במשרדי הרבנות המקומיים, שבראשם עומד הרב דוד סתיו, רב העיר ויו"ר הנהלת רבני צהר. במקרים אלה הרב סתיו הקצה לזוג רב של צהר שיחתן אותם. בשנת 2013 התקבל בכנסת חוק לתיקון פקודת הנישואין והגירושין,¹⁴ אשר פתח את אזורי הרישום לנישואין, ואפשר לכל זוג להירשם לנישואין בכל מועצה דתית בלי קשר

למקום מגוריהם, וכך בוטל הצורך בהעתקת מקום המגורים לשוהם. חוק זה זכה לכינוי "חוק צהר".

רבני צהר ורבנים שקיבלו על עצמם את רוח הארגון מתחברים טוב יותר לתפישותיהם ולרגשותיהם של צעירי דור ה-Y ולכן הם משתדלים לשוות לטקס הנישואין אופי יותר עדכני וצעיר ברוחו. זה נעשה לא באמצעות שינוי המתכונת ההלכתית, אלא באמצעות תוספות ואלתורים ברוח פלורליסטית ובתיבול של הומור עממי.

מסופר על הרב יוסי בן הרוש, המכונה "הרב הגמיש", ש"שום אורח לא שוכח"¹⁵. את החופה האורתודוקסית למהדרין שהוא מנהל, נוהג בן הרוש לתבל בכריחות ובחידודי לשון – כשהחתן מגיש את גביע היין לכלה, למשל, אומר לו הרב: "עכשיו תגיד: אשתי תשתי", ומסביר לקהל שהחתן משחיל את הטבעת על האצבע המורה של הכלה מפני שזו האצבע שלימים תעשה לו נו-נו-נו. באחת החתונות כשהחתן סירב לחבוש כיפה, הרב קשר לראשו בנדנה שחורה של שודר ים וסיפר לקהל שלא במקרה נפתחת התורה בפרשת "בראשית", "נוח" ו"לך לך". לדבריו, שלוש הפרשות האלה מדגימות את מערכת היחסים בין שני המינים: "אם בראשית הקשר אתה מרגיש לא נוח, אז לך לך". הוא גם הסביר ש"כלה" בהיפוך אותיות זה "הכל", "חתן" בהיפוך אותיות זה "נחת", וראשי התיבות של חתן וכלה זה "כוח". כשהעמיד חופה לגבר המתחתן זו הפעם השלישית הוא הכתיר אותו בתואר "שר הטבעות". חנה לסלאו, שצפתה בו בפעולה, מעידה "שהרב הזה הוא סטנדאפיסט אמיתי". גם אדיר מילר שנכח בחתונה מגדיר אותה כחוויה. "יש חתונות שבהן בקושי מבינים מה הרב אומר. הרב בן הרוש היה קליל וקומוניקטיבי, הכריחות תיבלו את האירוע, הן היו בטעם ובמידה. זו הייתה חופה מקרבת לבבות."

בפורומים של חתונות באינטרנט קושרים אינספור תארים לרב בן הרוש שעושה שמח, שמנשק את הכלה וגם את אמה, שרוקד עם האורחים ומצליח לחבר את בני הזוג החילוניים למסורת היהודית, והופך בעצמו לכוכב הערב. לא בכדי הרבנות הראשית ניהלה נגדו מאבק שהגיע לשיאו ביולי 2007, כשוועדת הנישואין ברבנות הראשית החליטה לשלול את הסמכתו לעריכת חופה וקידושין. הרב בן הרוש לא עבר על הפסילה בשתיקה ועתר לבית המשפט העליון. עורך דינו של הרב, עו"ד שלמה רכבי, טוען כי זו הפעם הראשונה שרב בישראל עותר נגד הרבנות הראשית. על אף הפסילה הרב המשיך וממשיך לחתן בשמחה ובמרץ. "אני מגיע עם רב נוסף. הוא חותם על המסמכים ואני עושה את הטקס ומברך", הוא מסביר. "כן, זו קומבינה, אבל אין ברירה", הוא מודה.

מדי יום ביומו הוא מקבל 20-30 הזמנות, והיומן שלו מלא. התשובות שהוא נותן בראיון עיתונאי לסמדר שיר מדגימות את השינוי ברוח הזמן, כלומר מה הציבור הצעיר מצפה היום מהרב ומה חלק מהרבנים מתחיל לספק לו.¹⁶

שאלה: "איך אתה מסביר את העובדה שאתה פופולרי במיוחד בקרב זוגות חילוניים?"
 תשובתו: "אני לא אוהב את המונח 'חילונים'. כולנו יהודים. יש רבנים מושחתים ונוכלים, ויש אנשים שלא מקיימים מצוות אבל הם ישראלים והגונים. זו זכות גדולה להביא אלפי זוגות לחופה כשרה, עם קידושין וכתובה, ואני שמח שהיו ביניהם הרבה זוגות שעד להיכרות איתי בכלל לא הסכימו לשמוע על חתונה דתית. בלעדיו הם היו מתבוללים".

שאלה: "כבוד הרב, ראיתי אותך מקדש כלה עם מחשוף נדיב".
 תשובתו: "רוב הכלות מכבדות את המעמד. גם כשהן תופרות שמלה חשופה הן שמות עליהן עוד משהו כשהן צועדות לחופה, אבל אני לא אכריח את הכלה לעשות משהו בניגוד לרצונה. אצלי אין כפייה ואין כאפייה. באחת החתונות הייתה כלה מאוד חשופה ומישהי מהקהל, חוזרת בתשובה, זרקה עליה צעיף שחור. הכלה פרצה בככי וביקשתי מהגברת שתיקח את הצעיף שלה. אני לא רוצה לראות כלה בוכה".

שאלה: "באות אליך כלות בהיריון?"
 תשובתו: "הרבה. גם כלה בהיריון הולכת למקווה. ואם לא הצלחתי לשכנע אותה ללכת לשם, בגלל שהיא חוששת מזיהומים, אין שום בעיה הלכתית. זה נקרא 'חופת נידה'. מדי יום בימו רבנים מחתנים כלות שלא הלכו למקווה או שקיבלו מחזור".

שאלה: "טוענים נגדך שאתה עורך חופה במקומות שלא קיבלו כשרות".
 תשובתו: "יש גני אירועים שלא קיבלו תעודת כשרות, בגלל שהם לא מוכנים לשלם עשרות אלפי שקלים בשנה כדי שהרבנות תגדר אזור מסוים כחבלים ותכריז שזה מקום כשר. אם הקייטרינג כשר, אז מה צריך להכשיר? את הרשא האבנים? ומה רע בחתונה על שפת הים? צריך להכשיר את החול והגלים?"

שאלה: "אתה לא חושש להמשיך ולחתן, למרות שברבנות שללו לך את הרישיון?"
 תשובתו: "הזוג המאושר רוצה אותי, הוא לא רוצה רב אחר".

גם באתר הרב - ארגון מסורתי שפועל לאיחוד וליכוד בין חילונים ודתיים, נכתב "אנחנו סמוכים ובטוחים שנוכל לסייע גם לכם לבחור ברב לאירוע שיתאים להשקפת עולמכם, סגנונכם, לאירוע מרשים ומרגש שיחרט בזיכרוכם". על אחד הרבנים המוצעים נכתב:

"הרב משה והב עורך חופה קלילה ומרשימה בכל הסגנונות. חופה מרגשת עם הומור קליל שמצליח לנגוע ולכבוש את לב האורחים. הרב משה והב מרשים ומרגש בשירתו ואופן עריכת הטקס שילוב מדהים ביופיו של טקס שמשובל: בשירה, בהופעה, בריגוש, טקס מרשים ביותר שמתבצע בתיאום ציפיות מושלם עם בני הזוג."¹⁷

טקסי חתונה אלטרנטיביים

טקס רפורמי

במרכז הסקאלה בין אלה שנישאים על פי ההלכה האורתודוקסית ולבין נישואי החוזה הלא דתיים (ראו בהמשך) נמצאים אלה שנמנעים מלהירשם ברבנות, ובוחרים בטקס הדתי - הרפורמי.

הזרם הדתי הרפורמי הוא הגדול ביותר בקרב יהודי העולם. הוא והזרם הדתי הקונסרבטיבי אינם מוכרים בישראל, שבה לזרם האורתודוקסי יש מונופול על שירותי הדת. מסיבה זו נישואין קונסרבטיביים ונישואין רפורמיים אינם מוכרים על ידי המדינה, ולא ניתן לרשום זוג שהתחתן בחתונה רפורמית או קונסרבטיבית כנשוי במשרד הפנים ללא טקס נישואין אזרחי מחוץ לגבולות המדינה.¹⁸

הן הזרם הרפורמי והן הקונסרבטיבי מדגישים את הקשר בין הדת והמסורת לחיים המודרניים החילוניים, וכך גם

הטקסים הרפורמיים והקונסרבטיביים, החורגים מכללי הטקס הדתי האורתודוכסי, ונושאים מאפיינים שוויוניים יותר.

התנועה הרפורמית בישראל אינה משיאה זוגות כאשר אחד מבני הזוג אינו יהודי. כמו כן זוגות המבקשים להינשא בחתונה רפורמית, חייבים להינשא תחילה בנישואין אזרחיים בחו"ל או ברבנות, ורק לאחר מכן ייערך טקס הנישואין הרפורמי.

בשל העובדה כי מדובר בטקס ליברלי ושוויוני, עורך הטקס יכול להיות רב או רבה ממין נקבה. הרבנים הרפורמיים קיבלו הכשרה, ועברו הסמכה לרבנות על ידי מוסד מוכר להכשרת רבנים של היהדות הרפורמית. מיותר לציין כי הרבנות הראשית אינה מכירה בהסמכתם של רבני התנועה הרפורמית או בטקסי הנישואין, שאותם הם עורכים. הטקס הרפורמי בישראל מתנהל לרוב בשפה העברית, ולא בשפות זרות (כמו ארמית, אנגלית או אידיש). הטקס משלב בדרך כלל אלמנטים מהתרבות הישראלית, כמו שיר או משל, אשר יתוכל במרכיבים דתיים. הדואליות בין הישראליות ליהדות והאיזון ביניהם הם המהות של הטקס הרפורמי. הזוג יישב עם הרב/ה הרפורמי/ת, והם יחשבו יחדיו כיצד הם רוצים שהטקס יתנהל, ומה יהיה תוכנו. גם הכתובה בחתונה רפורמית הינה שונה ומודרנית יותר.

מקצת מהזוגות שבחרים להינשא בחתונה רפורמית עורכים ביניהם הסכם קדם נישואין, שהינו בעצם הסכם ממון. הסכם זה מהווה תחליף מודרני ושוויוני לשטר הקניין של האישה. ההסכם כולל הסדרה של הזכויות והחובות הכלכליות בין בני הזוג.

שיעור העורכים של טקסי חתונה רפורמיים עלה בצורה דרמטית בשנים האחרונות, והוא משקף את המגמה הפוסט-אורתודוכסית שמוכיל דור ה-Y. נראה שמגמה זו תלך ותתחזק משום שהיא משקפת את רצונם של זוגות רבים מצד אחד לשמור אמונים ליהדות ולהצהיר על חשיבות הזהות הלאומית של המשפחה החדשה, ומצד שני לעצב את החתונה שלהם בחותם אישי.¹⁹

נישואים אזרחיים

יש אשר בוחרים לוותר לחלוטין על הרישום ברבנות ועל כל סממן דתי. לרישום אזרחי של הנישואין סיבות מגוונות: בעיות הקשורות בפסלות חיתון (ספק יהדות של מי מבני הזוג), נישואי תערובת (עם לא יהודי/ה), נישואין אסורים (כהן וגרושה), נישואין בין בני אותו מין וסיבות אידיאולוגיות (ביטוי לחופש הבחירה ואמונה ונגד הכפייה הדתית). יש בזה גם סוג של הצהרת זהות וגאווה האדם החופשי והשוויוני, שכמו מצהיר בנישואיו: אני נאמן למצפוני ולא נכנע בזמן אמת כמו רוב העדר.

לרשות הזוגות שמבקשים למסד את הקשר שלא במסלול הדתי-מסורתי, עומדות שתי חלופות חילוניות זמינות. האחת, נישואין אזרחיים (או בשמם האחר "נישואי קפריסין"), והשנייה, טקס חדשני הקרוי "חתונה יהודית-חילונית" (ראו בהמשך). בארץ אין אפשרות לערוך נישואין אזרחיים, מלבד נישואין קונסולריים, הנערכים כאשר שני בני-הזוג אינם אזרחי ישראל והם אזרחי אותה מדינה (שמיוצגת על-ידי הקונסוליה שלה).

מדינת ישראל מכירה בטקסי נישואין אזרחיים של 51 מדינות. הבחירה להינשא במדינה מסוימת קשורה לקלות שבה אותה מדינה מחתנת תיירים. המדינות והערים הפופולריות הן: פראג, איטליה, ניו יורק, לאס וגאס, סלובניה וקפריסין.²⁰

רוב החתונות האזרחיות מתארגנות כחתונות בזק פורמאליות, שכוללות את הזוג בלבד (ללא אורחים).

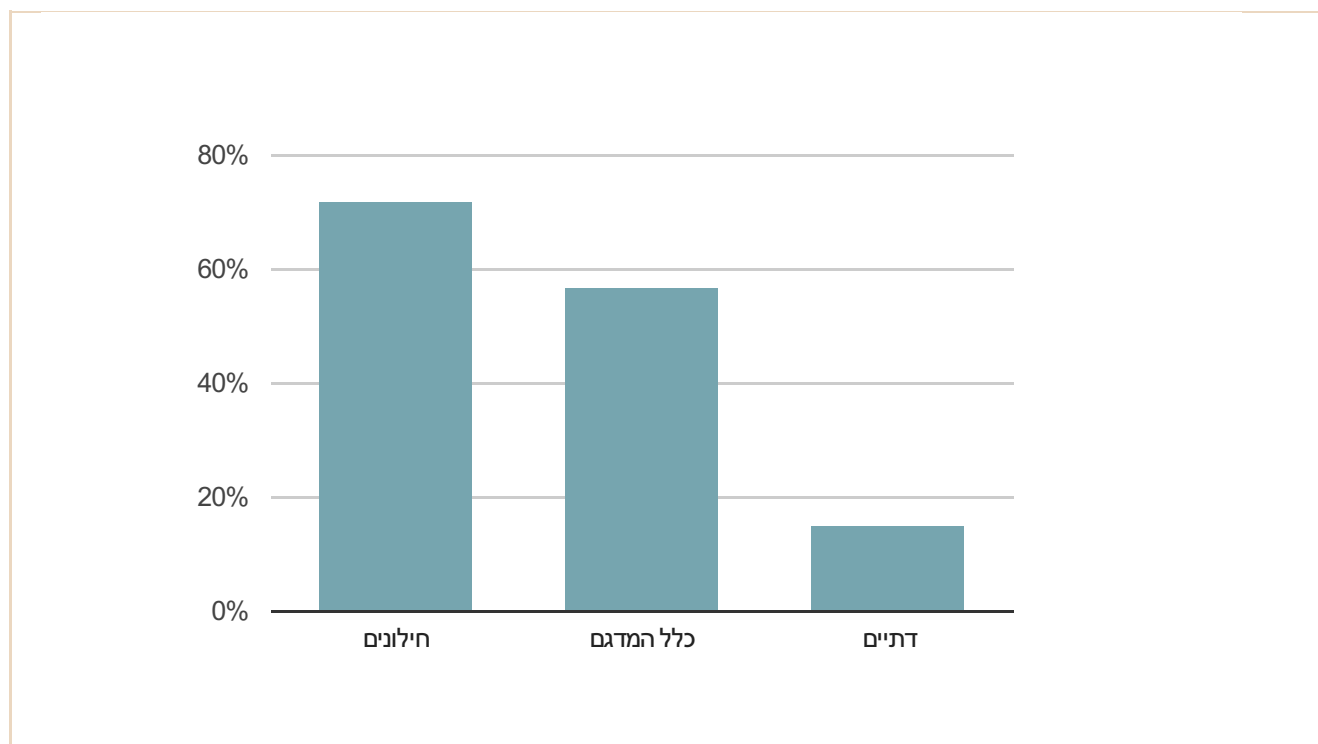
על-פי הגדרת "משפחה חדשה", "נישואין אזרחיים מתבצעים כאשר מדינה ריבונית מנהלת פנקס רישום אזרחי בו נרשמים בני-זוג, כדי לקבל מעמד מול רשויות השלטון לצרכי מיסוי, ביטוח לאומי, הטבות רפואיות וכיוצא באלה. כינונם של הנישואין האזרחיים משקף, יותר מכל, את המהפך האזרחי שעברו מדינות העולם במאבק מול ממסדים דתיים ותוך מתן העדפה ברורה לריבונות המדינה על אזרחיה. המדינה בעצם הפקיעה את המונופול הדתי על עריכת

הנישואין, ולקחה לעצמה את הסמכות לקביעת התנאים, שבהם ייחשב זוג לנשוי ויזכה להטבות השונות המגיעות לו על-פי חוק.”

נישואין אזרחיים נושאים אופי חילוני ופורמאלי מובהק, ללא כל סממן יהודי. אף שהטקס מתקיים מחוץ לגבולות המדינה, החוק הישראלי מכיר בתקפותו. היינו, הזוג מוכר כנשוי לכל דבר ועניין.

מספרם ושיעורם של הישראלים הצעירים, שבחרים באפשרות הזאת, עלה באופן דרמטי בעשורים האחרונים,²¹ בין השאר בשל גל העלייה מחבר המדינות. אבל הקפיצה בשיעור הנישאים בנישואין אלה נזקפת גם לעלייה במספר הצעירים החילונים, ילידי הארץ, שבחרים בכך. סקרים, שנערכו בישראל בשנים האחרונות, מראים שאף שרוב הציבור החילוני מתחתן ברבנות, הוא תומך בחקיקה שתאפשר לכל אזרח ישראלי לבחור אם להתחתן בנישואים אזרחיים או ברבנות.

בעד קיום נישואים אזרחיים לצד נישואים באמצעות הרבנות

מקור: עצר, אורנית, 10.12.2009. סקר: 57% מהציבור תומך בנישואים אזרחיים. ערוץ 7.

נתונים: סקר טלפוני בקרב מדגם הסתברותי של 508 משיבים המהווה מדגם מייצג של האוכלוסייה היהודית הבוגרת בישראל (גילאי 18 ויותר).

שיעור טקסי הנישואין האזרחיים עודנו נמוך ביותר, וזאת מהסיבות הבאות:

- חתונה אזרחית נתפשת כהתרסה נגד הממסד, המסורת והדת.
- הטקס עלול לקומם חלק מבני משפחות הנישאים, האוחזים בתפישות מסורתיות או דתיות. בעקבות זאת, צפוי הזוג לנידוי, גם אם חלקי.
- לא ניתן לשלב בטקס אזרחי סממנים יהודיים (שבירת כוס, לדוגמה), שיש חילוניים המייחסים להם חשיבות, ולו סמלית.
- נישואין אזרחיים בחו"ל כרוכים בהשקעת משאבי זמן וכסף, חלקם לכיסוי עלויות ישירות של הטקס, וחלקם האחר למימון חגיגה נוספת למשפחה ולחברים לאחר שובם ארצה.
- מרבית הזוגות הנישאים בחו"ל בוחרים בקפריסין כיעד מועדף. לפי נתוני לשכת התיירות של קפריסין בישראל,

מדובר כבאלפיים זוגות ישראלים בשנה - כשני שלישים מהנישאים בנישואין אזרחיים. מתברר, כי בכל הנוגע לחוקי נישואין, קפריסין היא מהמדינות הליברליות ביותר בעולם: כל אדם, בעל נתינות כלשהי, השוהה באי לפחות שלושה ימים, רשאי להינשא בו, בתהליך פשוט וזול יחסית.²²

יתרונותיה של קפריסין לעומת יעדים אחרים ברורים: הקרבה לישראל והעלות הנמוכה, שמאפשרת להטיס קרובי משפחה או חברים להשתתף בשמחה מבלי להיכנס להוצאות גבוהות מדי. הקרבה גם מאפשרת להתחתן ולחזור לישראל בתוך פרק זמן קצר.

על רקע התנועה המוגברת לאי השכן, התפתח ענף שירותים לזוגות הנישאים. מספר חברות נסיעות החלו להציע "חבילות נישואין אזרחיים בקפריסין". אחת מהן (קינג טורס), המצהירה על "19 שנות ניסיון בארגון נישואי קפריסין עבור אלפי זוגות מרוצים", מציעה חבילת נישואין הכוללת: זוג כרטיסי טיסה הלוך ושוב, תשלום אגרת הנישואין לשלטונות, כולל עדים וחותרמת של משרד המשפטים הקפריסאי, בית-מלון לפי בחירה ועוד פינוקים. אחד מהם - טקס חתונה בכפר קפריסאי ציורי.

זוג צעיר: "כשהחלטנו להתחתן, היה לנו ברור שאנחנו לא עוברים דרך הרבנות. היו מי שניסו לשכנע אותנו עם משפטים כמו 'יש רבנים נחמדים, שאפילו יתנו לכה להגיד משהו בטקס', 'אפשר לדלג על חלק מהדרכות הכלה הנודעות לשמחה', 'יש מקומות עם מקווה ממש נחמד', ועוד ועוד. אבל עם כל ההקלות, חתונה ברבנות זה פשוט לא אנחנו. לא רצינו ש'ילכו לקראתנו' עם כמה הקלות סמליות, אלא להתחתן בדרך שלנו. לא עשינו זאת בגלל אנטי לדת, אלא בגלל שלא ראינו טעם לעבוד על עצמנו. כבר חיינו ביחד כמה (וכמה) שנים, כך שהדרכות של איך להיות ביחד וכן הלאה לא היו רלוונטיות. כך מצאנו את עצמנו נוסעים לקפריסין כדי לערוך טקס אזרחי שהמדינה תכיר בו. כעבור כמה חודשים ערכנו בארץ טקס רפורמי 'בשביל המשפחה' - בלי פשרות של הרב ובלי פשרות שלנו.²³

חתונה יהודית חילונית

חלופה שנייה לזוגות המבקשים לעקוף את מהמורות הנישואין האזרחיים, היא "חתונה יהודית-חילונית". הטקס החדשני כולל ברכות, חופה וקידושין, בדומה לטקס ההלכתי, להוציא אי-אלו שינויים והתאמות. כך, למשל, שפת הטקס אינה בהכרח עברית, אלא נתונה לבחירת בני-הזוג, והקידוש הוא הדדי (כלומר, גם האישה מקדשת את בחיר-ליבה בטבעת), כביטוי לכך שאישה איננה קניינו של הגבר, אלא שותפה מלאה במערכת היחסים הזוגית.

הכתובת המרכזית לעריכת חתונה יהודית-חילונית בישראל היא מכון הטקסים החילוני, הפועל מאז שנת 2003. המכון הוקם על-מנת לענות על צרכיו של הציבור החילוני, אשר אינו מזדהה עם עולם הערכים החרדי והדתי ועם הממסד החרדי המייצג אותו, ומעוניין לערוך את טקסי החיים שלו ברוח יהודית-חילונית.

החוק בישראל אינו מכיר בחתונה יהודית-חילונית. כדי שזוג יירשם כנשוי במרשם האוכלוסין, עליו להינשא בטקס דתי או בטקס אזרחי בחו"ל (כמו "נישואי קפריסין"). למרות זאת, מגמת חילון הטקסים המסורתיים (ברית מילה, בר-מצווה, חתונה) נמצאת בקו עלייה, אולי כמענה לריטואלים דתיים, שלא אחת נתפשים כמנותקים מההווה היומיומית. היהדות, לדעת הוגי החתונה היהודית-חילונית, הינה תרבות דינאמית ומשתנה, המסוגלת להכיל גם טקסים עכשוויים.

עורכי הטקס הללו הם על-פי רוב אנשי רוח הבקיאיים גם ביהדות בת זמננו. הם מעורים היטב בתרבות ובחברה הישראלית, ומעורבים במיזמים הקשורים בחינוך יהודי ובפעילות חברתית. חלק אחר מגיע מזירת הפעילות הציבורית או התקשורתית (למשל, יאיר לפיד, אברי גלעד, מירב מיכאלי, ניצן הורוביץ, אייל קיציס ועוד), וחלקם האחר מורכב משחקנים, מפעילים חברתיים ומעורכי-דין. המכנה המשותף לכולם: כריזמה, הופעה מכובדת, חוש הומור וניסיון בהופעה לפני קהל.

קיימת חשיבות רבה לנדרים שכותבים בני-הזוג זה לזה. נעשה מאמץ לא רק להתאים את הטקס לדרגת יהדותם

ואמונתם של המשתתפים, אלא גם לנסח את התפילות והברכות בשפה בהירה ומובנת לכל. יש לציין, כי גם המוזמנים נוטלים חלק פעיל במהלך הטקס.

כתובה אלטרנטיבית

שטר הכתובה הינו מסמך משפטי יהודי הלכתי, הניתן לכלה במעמד החופה. מטרתו המקורית הייתה להגן על זכויותיה של האישה, שלא יהיה קל לגרשה. לכתובה מחויבים גם בניו של הבעל לאחר מותו, שריד לתקופה בה רכוש היה שייך לגברים בלבד, ואלמנה הייתה עלולה להיוותר בחוסר כל.²⁴

כיום סבורים רבים מקרב החילונים, הרפורמיים והקונסרבטיבים, שההתייחסות לאישה כאל קניין - אבד עליה הכלח, והכתובה אינה יכולה להוות שטר קניין של הכלה, המבטיח לה זכויות כלכליות עם מות בעלה (על פי הטקס המסורתי, הכלה למעשה מועברת מידי אביה לידי בעלה).

מסיבה זו הכתובה המסורתית הולכת ומאבדת מחשיבותה בקרב קבוצות אלה.

סיבה נוספת לירידת קרנה של הכתובה המסורתית היא שהסוגיות הכלכליות הנלוות לנישואין ולהסדרי הממון בין בני-הזוג (שאותן מסדירה הכתובה המסורתית), מוסדרות ברובן במסגרת החוק הישראלי, ועל כן מייתרות את התוספת המשפטית שבכתובה, לפחות לגבי דידם של עורכי הטקס החילוני. חוק יחסי ממון בין בני זוג תשל"ג-1973, למשל, קובע כי כל אחד מבני הזוג זכאי לקחת איתו לאחר פירוק הנישואין או עם מות בן הזוג את כל הנכסים שהביא עימו לקשר וכן נכסים שקיבל במתנה או בירושה במהלך תקופת הנישואין. בנוסף זכאי כל אחד מבני הזוג למחצית הנכסים שהצטברו במהלך הקשר המשותף (מלבד נכסים שאחד מבני הזוג קיבל באופן אישי בירושה או במתנה ומלבד זכויות כספיות אישיות, כמו קצבאות ביטוח לאומי או כספי פיצויים שלהם זכאי בן הזוג עקב פגיעת גוף או מוות).

הכתובות הרפורמיות והחילוניות (האלטרנטיביות) שוויוניות יותר מהכתובה האורתודוקסית, ומופיעים בה ניסוחים הדדיים, המתייחסים לנושאים שבני הזוג רוצים להסדיר בחייהם המשותפים. כתובה זו נערכת בשפה העברית בדרך כלל, בניגוד לכתובה המסורתית שרובה בארמית.

רבים מן המתחננים מעדיפים כתובה שתבטא את הסיבה האמיתית לנישואיהם, ולא תהווה מסמך כלכלי או משפטי. לפיכך הכתובה המקובלת כיום בטקסים יהודיים-חילוניים מתמקדת במחויבות הרגשית של בני-הזוג תוך הדגשת האמון ההדדי, החיים המשותפים, הכנות והאהבה. להבדיל מהכתובה המסורתית שתכניה קבועים ואינם ניתנים לשינוי, בכתובה האלטרנטיבית בני הזוג יכולים לומר על אלו ערכים הנישואין שלהם מושתתים (חברות ואחוה, למשל), ולכתוב כיצד הם רוצים שביתם העתידית ייראה.

נישואי חוזה

יש גם כאלה שלא מקיימים טקס כלל. לא דתי ולא חילוני. הם ממסדים את הזוגיות שלהם באמצעות חוזה משפטי. החוזה מקנה להם זכויות הדדיות, מסדיר את ענייני הרכוש שביניהם, חובותיהם ההוריות ואת שאר העניינים שבני הזוג בוחרים להסדיר.

תגובה לכתבה ב-Ynet: נישואין הם מוסד חברתי ארכאי, במקורו הסכם כלכלי בין משפחות, וכיום עוד דרך של המדינה (והדת, אם אתם בעניין) לשלוט על הפרט. אין לכך קשר לאהבה. אני זקוק לאישור לרגשותיי מרב או מפקיד, ואני לא צריך שהמדינה והדת יתערבו ביחסי האישיים.²⁵

נישואי החוזה מלווים בטקס, אשר כולל חתימה על החוזה, שהוכן מבעוד מועד על ידי הזוג ועורך דין, שגם עורך את הטקס. לעתים מגישים בני הזוג את ההסכם לאישורו של בית המשפט לענייני משפחה על מנת שיאשר אותו (אין

החווה הינו מסמך משפטי תקף לפי חוק החוזים של מדינת ישראל והוא מוכר בכל העולם כ"הסכם קוהביטציה" כלומר שותפות בית בין בני זוג, החיים יחד ומנהלים משק בית משותף. מדובר באנשים שלא רוצים שצד שלישי, בין אם סמכות דתית או חילונית, יתערב בתחום האינטימי ביותר שלהם.

למרות המספר הגדל והולך של זוגות החיים יחד ללא נישואין ("ידועים בציבור")²⁶, שיעורם עדיין נמוך בהשוואה למדינות המערב.²⁷ אפשר לשער שהתהליך הזה עוד יואץ בעתיד.

ידועים בציבור בישראל

שיעור הזוגות החיים בישראל כידועים בציבור	עמד ב-2011 על כ-5%, בהשוואה לכ-3% ב-2001
השיעור הגבוה ביותר נמצא בגילאי 29-20	כ-14% מהגברים וכ-10% מהנשים בגילים אלו אשר חיים עם בן/בת זוג, חיים ללא נישואין

מקור: לשכה מרכזית לסטטיסטיקה. מרץ 2013. נשים וגברים 2011-1990. סטטיסטיקל 132.

אנשים שהקימו מסגרת זוגית כזאת הם לרוב חילונים, בגילאי 25-40, משכילים וממעמד סוציו-אקונומי גבוה. בעבר היו אלה בעיקר תל אביבים, אולם עם הזמן נעשית התופעה נפוצה גם באזורים אחרים. אחת הראיות לכך היא העובדה שתעודת הזוגיות שמנפיק באחרונה ארגון משפחה חדשה, מבוקשת גם באזורים אחרים, ובעיקר בצפון.²⁸

יחס החברה הישראלית לידועים בציבור

המגזר היהודי-חילוני	כלל היהודים
77% לא ראו כל פסול בכך שזוג ינהל חיים משותפים ללא נישואים	58% מכלל היהודים גרסו כי אין פסול בכך שבני-זוג חיים ביחד ללא כוונה להינשא
80% צידדו במגורים משותפים קודם לנישואים	62% מהנשואים צידדו במגורים משותפים של זוג המתכוון להינשא

מקור: גליקמן, אניה, אורן, ענת ולוין-אפשטיין, נח. יולי 2003. מוסד הנישואין בישראל בפתחה של המאה ה-21 - מחקר מטעם מכון ב.י. ולוסיל כהן לחקר דעת קהל. אוניברסיטת תל-אביב, דעות בעם, 7.
הערה: סקר עמדות מטעם אוניברסיטת תל-אביב. הנתונים נכונים ל-2002.

הפופולריות של החיים בזוג ללא נישואין נובעת בין היתר מן היתרונות המובהקים שיצרה פסיקה ידידותית של בתי המשפט. בשנים האחרונות הוכרו ידועים בציבור כבני זוג לכל דבר, בכל הנוגע לזכויות קניין וירושה. מעמדם כהורים לילדיהם המשותפים מוכרת, והם יכולים לקבל איש את שם בן/בת זוגו ולהיפך. גם בתחום טיפולי פוריות הם אינם מופלים בהשוואה לזוגות נשואים.

אחד היתרונות הגדולים בחיים משותפים ללא נישואים הוא יכולתו של מוסד הידועים בציבור להתגבר על אחד התרחישים שממנו חוששים זוגות רבים אם וכאשר תתפרק הזוגיות: איש מבני הזוג לא יהפוך לעולם למעוכב גט, וכך תתבטל מאליה גם האפשרות לסחיטת הסכמה לגט תמורת חלק מהרכוש המשותף.²⁹

לצד היתרונות ישנם גם חסרונות. מלבד הרמת הגבה שעדיין קיימת בחברה הישראלית מול בני זוג ש"חיים בחטא" ולעתים קרובות גם אכזבת ההורים שלא זכו לאירוע חתונה מסורתי ופומבי, המדינה אינה מאפשרת לתת לבן הזוג מעמד במרשם האוכלוסין באמצעות שינוי סעיף המצב המשפחתי. כל אחד מבני הזוג יישאר רשום בתעודת הזהות כ"רווק/ה", כ"גרש/ה" או כ"אלמן/ה" (בהתאם למצבו המשפחתי שהיה לפני חייהם המשותפים כזוג). גם טפסים

רשמיים במוסדות שונים, שבהם נדרשת הרשמה, דורשים מהנרשם לסמן את מצבו המשפחתי מתוך האפשרויות "רווק, נשוי, אלמן, גרוש" שאף אחת מהן אינה רלוונטית. החיסרון המשמעותי ביותר מתבטא במישור הפרקטי. כאשר מבקשים בני הזוג לממש זכויות שמגיעות להם מכוח חייהם כזוג, הם נדרשים להוכיח כל פעם מחדש את מעמדם (כלומר להוכיח כי בן זוגם הוא אכן בן זוגם), למשל לצורך קבלת הטבה המוענקת לבני זוג (כמו הנחה במנוי משפחתי לבריכה). זאת בניגוד לבני זוג נשואים שעצם רישומם כנשואים במרשם האוכלוסין מקנה להם אוטומטית את אותן זכויות.

הצעות נישואים גרנדיוזיות

רבים מה-Y ניקים תופסים את הנישואים באופן אמביוולנטי: מחד סוף תקופת ה"פאן" והחופש, ומאידך - הגשמת חלום.

כיוון ששיעור לא מבוטל מבני הדור הזה (יותר מדורות קודמים) גדל במשפחות מפורקות, וחלקם סוהבים צלקות מגירושי הוריהם, עבור רבים מהם החתונה נתפסת גם כתחילתו של תיקון.

הצעת הנישואים היא לרוב פומפוזית ומשקפת את האידיאליזציה של האירוע. היא חייבת להיות רומנטית, יצירתית, תיאטראלית (במקרים רבים פומבית), ייחודית וחד-פעמית.

אתר להצעות נישואין: "אז כאמור ההחלטה התקבלה ואתם כבר מריצים בראש את פרטי החתונה ואיך תיהנו במסיבת הרווקים ו... רגע! איך אתם בכלל מתכננים את הצעת הנישואין?
עבור נשים הצעות הנישואין הם דבר כמעט קדוש, כל פרט ופרט בהצעת הנישואין הן תספרנה לחברותיהן, במשך שנים! והן מחכות ומצפות להצעת נישואין בומבסטית ומפוצצת שתשאיר את פיהן פעור. לכן לפני שאתם רצים לרכוש טבעת אירוסין יקרה ולהציע בחיפזון, קחו אוויר, חישבו על הדרך בה אתם רוצים לעשות את חברתכם מאושרת, קראו באתר וקבלו רעיונות יפים של הצעות נישואין מיוחדות."

מאחורי הדפוס הזה עומדים שלושה גורמים: נאיביות; כמיהה לעמוד במרכז תשומת הלב (לכן הדיווח המיידית לחברים, במלל ותמונות); אקסהיביציוניזם ("שופוני"); ותפיסת החתונה כהפקה מושקעת לפרטי פרטים.

עם השנים התהוותה מעין תחרות על ההצעות המפתיעות והגרנדיוזיות ביותר (בסגנון "מצלמה נסתרת" או "מסיבת הפתעה"), שמקצתן מגיעות מול קהל המונים מריע ומופצות לצפייה באינטרנט. הצעה כזאת אמורה לאותת על כך שהחתן מגניב, מקורי, יצירתי ומשקיע בבת זוגו. באופן פרדוקסלי, ואולי קצת עצוב, יש בטקסים הללו גם חוסר רגישות ילדותי (הכלה אנוסה לשחק במחזה שטווה בן זוגה, לחשוף את רגשותיה בציבור ולהשיב בחיוב וללא דיחוי להצעה הגורלית), שמבטאת את המיקוד העצמי וחוסר הרגישות המאפיינים את הדור הזה.

מספר דוגמאות מהיטיוב הישראלי: "הצעת נישואין מהאגדות בשילוב 25 רקדנים" (שודרה בתוכנית צינור לילה), "הצעת נישואין מרגשת במיוחד - קבלת תארים באוניברסיטה הפתוחה", "הצעת נישואין בהופעה של שלמה ארצי בקיסריה", "לימור ויקיר - הצעת נישואין מיוחדת בשיתוף כוחות הביטחון", "הצעת נישואין בקולנוע חדש 2013", "הצעת נישואין משטרית", "הצעת נישואין מהסרטים!!!! מרגשת מדהימה ומקורית ממנוף" ועוד.

ב"פורטל הצעת נישואין" קיימת לשונית לבחירת "סוג אטרקציה" מבין מגוון של 18 אפשרויות: בלונים, הפקה וצילום וידאו קליפ, חבילות נופש בישראל/בחור"ל, חבילת שוקולד ופינוקים, טיסה, כדור פורח, מלונות, מסעדות, מצנחי רחיפה וטרקטורונים מעופפים, נגנים, סוסים, ספא, צימרים, צלילה, צניחה חופשית, שייט על גונדולה, שייט על יאכטה ושפים פרטיים.

אתר הצעות נישואין: "בכדי להצליח להפיק הצעת נישואין טובה ומפתיעה אנו צרכים להקפיד על 2 המרכיבים הבאים: גורם ההפתעה - [...] נותן מימד אחר, גדול הרבה יותר להצעת הנישואין ומשפר פלאים את תחושת ההנאה והשמחה; חשיבה יצירתית- [...] ככל שהרעיון יהיה יצירתי יותר כך גם הצעת הנישואין תהיה מיוחדת יותר ועוצרת נשימה".

לטננד הזה של הצעות ייחודיות יש גם הבט כלכלי. הוצאת סכומי כסף גדולים (שלא תמיד עומדים לרשות הצעיר) כדי להרשים ולממש פנטזיה, מתחילה לעיתים את כל תהליך ההוצאות המופרזות על החתונה.

כמו לגבי יתר מרכיבי החתונה, גם מרכיב הצעת הנישואין התמסחר בשנים האחרונות, ועשרות אתרים מציעים את שירותיהם לזוגות החדשים. בחיפוש בגוגל תחת "הצעות נישואין" מתקבל מבחר מהן: "הצעת נישואין בלתי נשכחת", "40 דרכים להצעת נישואין", "הפקת הצעות נישואין", "פורטל הצעת נישואין המוביל בישראל רעיונות ואטרקציות להצעות נישואין", "היאכטה של מוטי - הצעת נישואין", "הצעות נישואין מקוריות" ועוד.

ביקורת משעשעת על התופעה של הצעת נישואין גרנדיוזית, הופיעה ב"סטטוסים מצייצים". הסתבר שבחור צעיר הציע למכירה בלוח המכירות של פשפשוך בפייסבוק שלט ענק: "מתאים לבחור שרוצה להציע נישואין לבחורה בשם ענבל שלט ענק 5*4 1000 ₪ חדש לגמרי (בלי קשקושים)". להלן כמה מתגובות הגולשים: "מחיר טוב, עכשיו צריך למצוא בחורה בשם ענבל"; "אם היה לו ראש עסקי היה מציע את השלט להשכרה..."; "מציעה לארגן קבוצת רכישה של כל המציעים לענבליות להתחתן."; "מחפש אחת בשם ענבל כדי להציע לה נישואין בשלט".

בשל תרבות השיתוף, חלק גדול מה-Y ניקים מפרסמים הודעה ראשונה על האירוסין בדפי הפייסבוק, מלווה בתמונה של הטבעת - הודעה שכמובן גוררת תרועות ופרגונים.

מבחר תגובות בפייסבוק להודעה על אירוסין:
 "החברה הכי טובה שלי החברה הכי טובה שלי מתחתנת! החברה הכי טובה שלי מתחתנת! החברה הכי טובה שלי מתחתנת! איזה אושר עילאיייי!!!! אוהבת אתכם!!!!"
 "מזל טוב!!!! אתם זוג מדהים ובטוחה שיהיה לכם הכי כיף בעולם."
 "מתוקים שאתם סם מזל טוב!!! ממש שמחה בשבילכם!!!!"
 "בשעה טובה!!! קולולו"
 "מהממים כאלה! מזל טוב אהובים!!!!"
 "יאללה שלכם...מזל טוב מהממים!!"
 "מרגש ברמות על! איך אני מאושר בשבילכם זוג מרגש ומעורר השראה שכמותכם."

מתוך כתבה ב-Ynet: "התארסתי!!!!!!" נכתב בהודעת הווטסאפ החדשה שהתקבלה בעוד אחת ממיליון הקבוצות שאני חברה בהן. עוד לא הספקתי להגיב וכבר התקבלה הודעה נוספת - תמונה של טבעת מנצנצת על אצבע מטופחת ומרוחה בלק אדום, שזכתה בתגובות של שמחה וצהלה ובשלל אייקונים של בלונים, חיוכים, לבבות וטבעת (כן, יש גם אייקון של טבעת).

יומיים מאוחר יותר הגיעה ההודעה על 'מסיבת האירוסין' - טרנד חדש בקרב המתחתנים. דווקא נחמד לחגוג את האירוסין של בני הזוג הצעירים, הרי זה בסך הכל מאורע משמח, רק חבל שהוחלט שמסיבת האירוסין של חברתי תתקיים שבועיים בלבד אחרי הודעת האירוסין, ותיערך בבית הוריו של הארוס המתגוררים במושב מבודד בצפון המרוחק. [...]

במסיבת האירוסין גילינו שהחתונה תיערך בעוד ארבעה חודשים ושלכלה תוכניות גדולות באשר למסיבת הרווקות שעלינו (!), החברות, להפיק לה. בשלב הזה כבר נפתחה קבוצת ווטסאפ חדשה, ששמה 'מסיבת הרווקות של עינת' (השמות בכתבה בדויים).

תחילה שרר שקט יחסי בקבוצה, מאחר שלא כל הבנות הכירו האחת את השנייה. אבל ככל שעבר הזמן נשבר הקרח והקבוצה הפכה רועשת וגועשת, ובנוסף להתכתבויות יום יומיות התחילו להגיע גם קבצי אקסל מסודרים, שלא היו מביישים עבודה של סמנכ"ל כספים בבנק הפועלים.³⁰

פוסט בפייסבוק: "עוד חודשיים בדיוק מהיום זה קורה, אני מתחתנת!!!!
הפרפרים בבטן כבר כאן וההתרגשות בשיאה, לא מאמינה שעוד מעט הרגע הזה מגיע...
בעוד חודש מהיום אעמוד תחת החופה עם היקרים לי ביותר ואהיה לך, (שם החתן) לאישה (-):
ה- 8.8 חתונה (-):"

מסיבות רווקות

מסיבת רווקות (Bachelorette party) היא מסיבת של פרידה מחיי הרווקות שנערכת סמוך למועד החתונה. המשתתפים הם חברים (בנים בלבד במסיבה של החתן) או חברות (בנות בלבד במסיבה של הכלה) מהמעגל הקרוב ביותר - שהן מעין שושבינות.³¹

המנהג הזה לא היה מוכר בישראל לפחות עד שנות התשעים ומי שייבא והפיץ אותו הם בעיקר ה-Yניקים. הם נעזרים בתעשייה ענפה המתמחה בהפקת מסיבות מהסוג הזה.

מסיבת הרווקות חביבה במיוחד על הדור הזה כי היא עונה על כמה צרכים עמוקים שלהם והולמת את השקפת עולמם וסגנון חייהם:

צעירים בישראל
תמר אלמוג

ראשית, המסיבה היא ההזדמנות האחרונה לחוות את חיי הרווקות "החופשיים והמאושרים". החתן או הכלה מוזמנים לבילוי האחרון - שהוא פינוק נטו (במקרים רבים מקום המסיבה נשמר בסוד עד הרגע האחרון).³²

שנית, המסיבה הזאת היא הזדמנות של החברים להרים תרומה משלהם להפקת החתונה. כיוון שהם חברותיים ואוהבים לשתף, וכיוון שהם מחפשים סיבה למסיבה, הם מתאמצים לארגן לחבר או לחברה שנישאים בילוי שלא

כתבה ב-Ynet: "למה לבלות רק ערב נחמד אחד עם החברים והחברות כשאפשר להפוך אותו לסוף שבוע שלם? [...] הנהגים העיקריים במסיבות האינסופיות האלו, שהאנג אובר בלתי נמנע בצידין, הם חתן או כלת השמחה, ומי שארגן את ההילולה. כל היתר צריכים לחשוב על רעיון יצירתי כיצד לצאת לפני הזמן, ואיך יעמדו בבלגן דומה שוב, עוד מעט, בחתונה עצמה."³³

שלישית, הצעירים שואפים "למתוח" את מסיבת החתונה ("הפקת חייהם") עד למקסימום האפשרי. מסיבת הרווקות היא במובן זה סוג של פרומו או אפריטיף.

רביעית, המסיבה הזאת היא הזדמנות לשתף את החברים הקרובים בהתרגשות הגדולה, שכרוכה גם במתח ובכאב. היא מסייעת לחתן ולכלה להיפרד מילדותם, בין השאר באמצעות "התפרעות אחרונה" (שתיית אלוהול וכו') ושיחה מלב אל לב. הפרידה מהילדות היא גם פרידה עקיפה מחברי הילדות. זו המסיבה האחרונה לפני שהם "מוסרים" את החבר או החברה הוותיקים לזרועות בן/בת הזוג. מעתה היחסים בין בני הזוג הנשוי יאפילו על היחסים בתוך החבורה ואולי אף ינתקו אותם ממנה.

כתבה בלאשה: "מגיע לך מזל טוב: החברה הכי טובה שלך מתחתנת. אחרי החיבוקים, הברכות והסיפור הפרטי פרטים על איך הוא הציע ומה היא אמרה; אחרי שהוחלט היכן יתקיים האירוע המרגש ונבחרה גם שמלת הכלה, מגיע החלק שלך. עלייך מוטל לארגן עוד דבר אחרון וחביב: מסיבת הרווקות. את הרי אוהבת את החברה הכי טובה שלך, ורוצה להפיק למענה ערב שהיא לא תשכח, שייכנס למקום גבוה בדירוג החוויות המרגשות בחייה וגם בחיך. אנחנו כאן כדי לעזור לך לארגן את מסיבת הרווקות המושלמת."³⁴

במסיבות הרווקות יש מרכיב פמיניסטי מובהק המבטא את שחרור האישה.³⁵ אם בעבר הגברים היו אלה ששלטו בטקס הנישואים ("תשלום" עבור הכלה, איבוד בתוליין), הנשים הצעירות משדרות היום: זו הפקה של בנות בלבד שהיא מחוץ לתחום הגברים.³⁶ גם הנשים שותות אלוהול לשוכרה (דבר המזוהה באופן מסורתי עם גבריות) וגם הן נהנות מתכנים מיניים (למשל, הזמנת חשפן, משחקי חברה, שיחות והתברחות על עניינים אינטימיים).

כתבה ב-Ynet: "הוחלט שמסיבת הרווקות תיערך בצימר יוקרתי בצפון, ותכלול טיול ביום וסקסולוגית בלילה. הוחלט שעלי להכין לזניה ולהביא שני בקבוקי קולה, ומעבר לכך העלות הכוללת של המסיבה תהיה 300 שקלים לאחת - עבור הצימר, הטיול, הסקסולוגית והציוד הנלווה (מישהי אמרה קשים בצורת בולבולים?). [...] מעבר לכך היה עלי ועל כל שאר בנות הקבוצה, לחפש בבית דבר מה נוסטלגי עבור משחק הניחושים, וכן מונה צוות חבילה עוברת, צוות שילך לראיין ולצלם את בעלה בשביל משחק השאלות, צוות אלוהול, גזברות כללית וסמנכ"לית תפעול."³⁷

רשימת המוזמנות למסיבה מורכבת מרשימה שמאשרת על ידי הכלה. החברה הכי טובה של הכלה תדע אם היא תעדיף אירוע אינטימי שיהיו בו חמש עד עשר בנות, או אירוע המוני שיגיע גם לעשרים-שלושים בנות. האירוע מתקיים בבית של אחת החברות או בכר. לפעמים שוכרים מקום מיוחד לשם כך, מספר צימרים או וילה (רצוי עם בריכת שחיה) ללילה. לאחרונה הצטרף "אוטובוס המסיבות" לאפשרויות העומדות בפני הבנות. מדובר באוטובוס אשר מאובזר במסכי פלזמה, תאורה, DJ, מיני בר, ספות וכו', ואשר נוסע במסלולים שעליהם הוחלט מראש, למשל סיבוב ברים בתל אביב. נהוג ומקובל שהמוזמנות למסיבה מתחלקות בתשלום ההוצאות.

כתבה ב-Ynet: "הרצאת סקסולוגית, משחקי חברה, חשפן אקזוטי בשם 'פאבל' שמתגלה בתור אבי כהן ששירת אתכן בצבא, מופע דראג (שחקנים גברים המתלבשים בכגדי נשים ויוצרים דמויות נשיות מוגזמות ומצחיקות), מסיבה בסגנון BDSM ולפחות מבינים, סאדו מאזו ('פתרון מושלם למי שמחפשת מסיבה יותר אפלה, מינית ומגוונת, ורוצה לתת לחברותיה טעימה מעולם קצת אחר'). לחובבות המחול שיעור סלסה, ריקוד על עמוד, ריקודי בטן, סטריפ דאנס... יו ניים איט. [...]

בתחום הקולניריה ישנן אפשרויות רבות ומגוונות, החל מסדנאות שושי, בישול הודי, אפייה, שוקולד, קאפקייקס, יין, אלכוהול, ועוד. לכל מאכל או משקה העולה על הדעת - יש סדנה. זה לא הדבר הכי מקורי שיש, אך מדובר בסך הכל בפעילות מהנה לכולן, שתוכלו לצאת ממנה עם ידע חדש בנושא, ומי לא אוהבת ללמוד דברים חדשים? בתחום הקוסמטיקה ניתן למצוא מגוון סדנאות הקשורות ליופי וטיפוח - איפור, סטיילינג, קרמים, מניקור ופדיקור. אלו פעילויות מומלצות יותר לחבורה מגובשת יחסית של בנות, שלא זקוקות להפעלה או לגיבוש, ויכולות סתם לשבת ולקשקש תוך כדי המניקור. היתרון הבולט: כולן יוצאות עם מני-פדי מוכן בול לחתונה שתתקיים מספר ימים אחרי המסיבה.³⁸

כחלק מהתפתחות תעשיית החתונות התפתח ענף שלם המתמחה בהפקת מסיבות רווקות והוא כולל: מפיקים וכמובן מדורי עיתונות, בלוגים, דפי פייסבוק, אתרים ופורטלים המספקים הגיגים ושיתוף בחוויות, וכמובן "רעיונות" או "הצעות" עבור מסיבות הרווקות, בניסיון למכור את מוצריהם או את שירותיהם (ובכלל זה: חבילות משחקים מיוחדות, הזמנות מודפסות, קישוטים ואביזרים נלווים, חשפנים ועוד).

להלן שתי דוגמאות מאתרים שמתמחים בארגון מסיבות רווקות:
 "מסיבת רווקות הנו אירוע של פעם בחיים ולכן אנו רוצים לתכנן אותו כראוי ולתת לכלת המסיבה חוויה מדהימה וערב מרתק. אתר מסיבת רווקות ריכז עבודתן אטרקציות רבות. תוכלו לארגן מסיבת רווקות אשר מתאימה לאופי שלכן. אם אתן רוצות מסיבה ברוח של מיסטיקה, תוכלו למצוא מומחי אסטרולוגיה, קוראות בקלפים, גרפולוגיות ורבים נוספים. כמו כן, באתר מסיבת רווקות מוצעים גם בילויים אטרקטיביים בכרים ומועדונים, קריקי והצעות לימי פינוק. אז שיהיה במזל טוב ובילוי נעים".

"ברוכות הבאות לPartyGirl - פה תמצאו את כל הרעיונות והפתרונות ליצירת מסיבת רווקות לא מהעולם הזה. מסיבת רווקות היא חגיגה של נשים, זמן להשתחרר באווירה ובעזרת PartyGirl תוכלו לבחור בקלות ובנוחות מסיבת רווקות שתתאים בדיוק לכן עם מיטב אנשי המקצוע, האטרקציות, הפינוקים וכל מה שצריך לחוויה משגעת שתדברו עליה גם הרבה אחרי."

כמו שקורה בכל תהליך אינפלציוני של טרנד, גם כאן המסיבות הללו הפכו בשנים האחרונות לגולם שקם על יוצרו, ובמקום לספק הנאה לחוגגות, הן יוצרות מבוכה ומועקה לא קטנה.

כתבה ב-Ynet: "לקראת מסיבת הרווקות של החברה הכי טובה שלי, ספרתי את הימים לאחור. לא, לא רציתי שהיום הזה יגיע, רציתי לדעת מתי הוא יגמר. [...] זו לא החתונה עצמה שאני כל כך חרדה ממנה, זה הטקס ומסיבת הרווקות הקודמים לו. תנו לי לברוח ללאס ווגאס ולעמוד מול אלויס ונגנית אורגן מזדקנת שישאו אותי לבחיר ליבי, רק אל תעמיסו עליי עשר חברות דומעות שמעניקות לי בגדים תחתונים וחשפן מזמר. [...]
 בשלב הזה לב הקרח שלי מורה לי לצחוק מכל מה שהחשפן אומר, ולו כדי שלא יבכה ויחזור הביתה עם אגו מרוט. את הדקות האחרונות במופע אני מלווה בצחוק בכל סיום משפט של הבחור האומלל. [...] אז נכון, הכלה בוודאי ראתה את האימה בעיניי לכל אורך הערב, ושמה לב שלא נהנית במיוחד. אבל, אני יודעת שברור לה שלא הייתי מוכנה לעבור את החוויה הזו בשביל אף אחת אחרת. ואם זו לא חברות אמת, אינני יודעת מה כן.
 אסיים בבקשה לכל חברותי אי שם, שמרגישות מחויבות לערוך לי מסיבה לכשיגיע יומי: אל. בבקשה. קחו אותי לארוחה או מסאו' ודברו איתי על דברים אחרים. אני מבטיחה שנדון בחיי הנישואין שלי מהרגע שיחלו רשמית ועד הרגע שאחד מאיתנו ימות או שנתגרש. עסקה טובה? לדעתי, מצוינת!"³⁹

צעירה בת 25 מסכמת את "העונש" של מסיבת רווקות: "מסיבת רווקות זה כאילו חבורה של בנות, ששונאות את הכלה, כי הן בנות, והן באות כי אין להן ברירה. ואז נפגשים כולן, ומזמינים איזה סקסולוגית, או סדנת שוקולד או משהו עלוב כזה, ועושים משחקי היכרות עם החתן מה הוא אמר עלייך, מה את אמרת עליו, בלה בלה בלה. שיעמום תחת. המשקיעות הולכות לאיזה ספא, או שוכרות לופט... ועושות משהו קצת יותר משמח... תלוי בחבורת בנות. הרוב יושבות לשיחה כזאת עם מלא אלכוהול ומזיינות את השכל. מסיבת רווקים זה כיף! שוכרים איזה וילה בדרך כלל או לופט, משתכרים למוות, לפעמים מביאים גם חשפנית תלוי בכך אדם.... ומסיבה מטורפת בלי זיוני שכל... קצת מביכים את עצמם וזהו."

באחת מתוכניות ההומור "מה זה השטויות האלה", שעסקה בנושא החתונות, מלגלת הסטנדאפיסטית עדי אשכנזי על מסיבת הרווקות:

"כל הערב של מסיבת הרווקות זה ברכות. כל הזמן מברכות את הכלה וכולן נהיות 'מה זה עמוקות': 'הגשמה, לבלוב שגשוג... טמטום... הן נהיות רוחניות, ממש 'הדלאי אבלה' [...]. למרות שקוראים למסיבה 'מסיבת רווקות', בשביל מי היא הכי לא מסיבה? בשביל הרווקות. כאילו באו לשים להן מול העיניים מראה של מישהי שהצליחה וניצלה במקום שהן לא. תמיד כל הערב מנחמים ומרגיעים אותן. 'אל תדאגי גם את תמצאי מישו. גם בחתונה שלך נרקוד. לכל סיר יש מכסה. יש הרבה דגים בים. גם לפוזלות יש חיתון.'⁴⁰

מסיבת הרווקים דומה במרכיביה היסודיים למסיבת הרווקות, בתוספת דגשים מתבקשים של "כיף גברי": טיולי טרקטורונים, משחקי קלפים וכמובן הרבה אלכוהול. כאשר מדובר בחבורת גברים גדולה במיוחד נהוג לשכור וילה באחד המושבים. בעל הבית מספק לצעירים סביבה מושלמת למסיבות: ספות עור, מזרונים לשינה, מטבח מאובזר, בר, מערכת סאונד היקפית, מקרן HD, תאורה מגוונת, סאונה, ג'קוזי, פינת Wii, סנוקר מקצועי, רחבת ריקודים ועוד. בעיקר חשובות הגינה והבריכה: "לשחק במים, לעלאש וסתם בשביל לשבת קצת באוויר."⁴¹

רועי גזית, מחבר המדריך "חופה מהסוף להתחלה" והעורך הראשי של פורטל החתונות: "לנשים זה בא בקלות, זה אצלן בדם. תעיר אותן באמצע הלילה, והן בשנייה שולפות 15 משחקי חברה, בקבוק יין לבן, אנטי פסטי וסלט ירוק עם עגבניות שרי, והנה לך מסיבת רווקות איכותית, מלאת תוכן, כיפית ומצחיקה. בדיוק מהסוג שלך, בתור גבר, ייקח בערך שש שנים לארגן. [...]

בדיוק כשבמסיבת הרווקות ישבו הבנות ליד הבריכה על פופים לבנים רכים ונעימים, עם קיש בטטות וסלט עלי רוקט ביד והקשיבו לסקסולוגית, נאבקנו אנחנו הבנים בכנס היתושים השנתי של שפלת יהודה, מתגרדים למוות במעמקי יער בן שמן, לאור נורות החנייה של הגי'פ של אבא של חזי, מחזיקים קבאב חי לחלוטין ביד, והבטחנו לעצמנו שבמסיבת הרווקים הבאה - אנחנו עושים מסיבת רווקות."⁴²

הקומיקאית עדי אשכנזי: "מסיבת רווקות זה אירוע מפוץ בפרטים. באמת, לא פשוט להפיק אותו. לעומת זאת מסיבת רווקים הרבה יותר פשוט להפיק. מה כבר צריך לעשות? למצוא מישהו דובר רוסית שיסביר לחשפנית איך להגיע."⁴³

רבים מהחברים, כמו החברות, עושים כל מאמץ לכלול במסיבה "רעיון מקורי". גם מרכיב ההפתעה חשוב. אם כי בסגנון שונה מזה של הבנות.

נכתב בבלוג מסיבות רווקים: "הייתיי חברייסססססס!! חבריו של החתן ארגנו לו הכל בהפתעה. היה להם רעיון מפתיע וממש יפה! הם חטפו את החתן באמצע היום ונסעו איתו ועשו פשוט המון המון סיבובים בקריות כדי שיחשוב שגלקח למקום רחוק. אחר כך הכניסו אותו בצ'ק פוסט לבניין שססס נכנס למקום המהמם והחדש שנפתח 'לופט חיפה!!". שם עבר 'תחקור קצר' ע"י חבריו ולאחר כרבע שעה הורידו לו את כיסוי העיניים שם ראה את כלללל החברים שלו ואוכל מכל טוב במקום הכי יפהההה שיששש[...].!! לאחר כמה שעות של התרגשות, תמונות ובילוי בלופט המדהים הזהה! [...] הגיעו החשפניות שהוזמנו מאתר 'שרי'. [...]. הזמינו אותם ל3 שעות מלאות של הנאה! שלא כוללות רק את המופעים. הבנות ישבו איתם ועשו מלאא מלאאא שמחה!! אין על הבנות האלה הן משוגעות!!!"⁴⁴

מופע החשפנות נעשה מרכיב יותר ויותר נפוץ במסיבות הללו, הן בשל המתירנות המינית של ה-Yניקים והן בשל השאיפה להגיע לאקסטרים. הוא נועד לאפשר לחתן לעתיד לחוש את רווקותו בפעם האחרונה ולחגוג יחד עם חבריו (גברים בלבד) בבילוי אשר ייתכן שבת זוגו לא תאשר לאחר הנישואין.

נכתב בבלוג מסיבות רווקים: "כמובן שמדובר במסיבת רווקים הדבר שהכי מתבקש אלה החשפניות, שמקפידות את הערב לרמות אחרות, באמת מביאות את המסיבה לשיאים חדשים והופכות את מסיבת הרווקים לבלתי נשכחת. אז את החשפניות המהממות שהגיעו הזמנתי למסיבה מחבר וותיק דרך הסוכנות שלו 'פארטי דאנס חשפניות', שלאחר הערב הזה אני חייב להגיד שהוא פשוט הכי טוב היום בארץ! כל אחד ואחד מהיושבים קיבל יחס במופע וכמובן הדוברבן שבקצפת מופע לסבי שנערך ביניהם!"⁴⁵

בשנים האחרונות הופיעו מנהגים חדשים בערב של לפני החתונה. למשל, מסיבות רווקים ורווקות משותפת של הזוג; בילוי של ליל הרווקות האחרון המשותף בחדר בבית מלון או צימר; פרידה בערב הזה (כל אחד לן בבית המשפחה או החברים) כדי לייצר מעין מתח מיני וציפייה.

חתונת החלומות

מסע בחירות

צעירים בישראל
עומרי אילת ואילן כהן

החל בשנות השמונים הפך אירוע החתונה לפרויקט כלכלי ממוסחר, שמשפחות משקיעות בו מחשבה ומשאבים רבים. במקביל התפתחה מגמה של עיצוב המסיבה בחותם אישי ומקורי: ההזמנות, המיקום, הדקורציה, המזון והמשקה, התוכנית האמנותית ואפילו "שיר החתונה" שאיתו נכנסים לחופה - מתוכננים בתשומת לב מרבית.⁴⁶

אצל דור ה-Y הדגש על ייחודיות חזק במיוחד בשל הלגיטימציה החברתית לחרוג מהשבלונות, להביע את חירותך ולעצב לעצמך את החיים, ובכלל זה את טקסי המעבר. החתונה בדור שלהם מהווה מעין מניפסט של יצירתיות, אנינות טעם וחוש הומור

בריא של הזוג הצעיר וחבריהם. אך מעל לכול היא מבטאת את חשיבותו העולה של אידיאל (ויש שיגידו מיתוס) האהבה הרומנטית.

חתונות בישראל

<p>במחצית שנות השבעים חל גידול במספר "אולמות האירועים" בארץ, והחגיגות בהם נעשו שכיחות יותר. באותה תקופה התפתח אזור החתונות בתל אביב סמוך לתחנה המרכזית. גם שטח האולם הממוצע גדל בהדרגה כדי להכיל מספר גדול יותר של מוזמנים.</p>
<p>בשנות ה-70 נחגגו אירועים באולמות של כתי מלון עם תפריט צנוע; שנות ה-80 התאפיינו באולמות אירועים עצמאיים, שהגישו בעיקר רבע עוף ובורקס; ובשנות ה-90 החלו לפרוח גני אירועים ואולמות משולבים עם גנים, שהוקמו בעיקר במרחב הכפרי. עשור לאחר מכן עברו חלק מהחגיגות למקומות מיוחדים וחריגים במטרה להשאיר רושם רב על האורחים (חוף הים, קרחות יער וכדומה).</p>
<p>בישראל פועלים היום כ-700 אולמות וגני אירועים. כשישה-שבעה מקומות חדשים נוספים מדי שנה.</p>
<p>96% מהחתונות נחגגות באולמות ובגני אירועים.</p>
<p>הענף מגלגל בשנה 8-10 מיליארד שקל.</p>
<p>מספר המוזמנים הממוצע לחתונה עומד על 320.</p>
<p>הוצאות משקי הבית על אירועים יותר מהוכפלו בעשור האחרון. בשנים 2010-2001 גדלו הוצאות משקי הבית ב-68%, ובאותו הזמן זינקו ההוצאות על אירועים ב-107%. המשמעות: הישראלים מקיימים יותר אירועים בכלל ויותר אירועים יקרים בפרט.</p>
<p>בענף פועלים 3 סוגי אתרים לאירועים: אולם אירועים עצמאי או כבית מלון; גן אירועים שמיקומו במתחם פתוח לא מאפשר את פעילותו בתקופת החורף; ואולם משולב עם גן, המציע פתרונות מתאימים לכל עונות השנה.</p>
<p>25% מהאוכלוסייה ברמה סוציו-אקונומית נמוכה מהממוצע חוגגים באולמות, אך רק 12% מהמשתתפים לרמה סוציו-אקונומית גבוהה מהממוצע פונים לאולמות. לעומת זאת, 28% מהאוכלוסייה ברמה סוציו-אקונומית גבוהה מהממוצע חוגגים במקומות ייחודיים, אך רק 12% מהאוכלוסייה ברמה סוציו-אקונומית מתחת לממוצע קובעים בהם את אירועיהם.</p>
<p>- הקריטריון החשוב ביותר בבחירת מקום אירוע הוא המחיר, שזכה לציון 81 מתוך 100 בדירוג החשיבות, ורק לאחריו מיקומו של האולם או גן האירועים ביחס למקום מגוריו של בעל האירוע (40) וקיומו של רישיון עסק (37). במקום הרביעי מדורג מיקומו של האולם ביחס למקום מגורי האורחים (36) ואחר כך עיצוב המקום (27), היוקרה (18), הגודל (9), הקרבה לים (9) והיצע מקומות החניה (4).</p>
<p>- הגורם מספר אחד להצלחת החתונה הוא המוסיקה ובחירת ה-DJ הנכון (כך השיבו 43% ממשתתפי הסקר - זוגות שהחתנו ב-2012. כלות חושבות כך יותר מחתנים).</p>
<p>ההוצאה על חתונה בקרב הישראלי הממוצע (ב-2012) עמדה על 120 אלף ש"ח. כ-42% מהזוגות ציינו שמימנו את חתונתם בעזרת ההורים, 17% ציינו שההורים מימנו את כל החתונה ורק שלישי (33%) מימנו את חתונתם בעצמם. רק כ-44% מהזוגות הצליחו לכסות את ההוצאות, 23% כלל לא כיסו את ההוצאות, ונתרו בהפסד, ואילו 27% דיווחו שהרוויחו מהחתונה.</p>
<p>לאחרונה מסתמנת ראשיתה של מגמה של הקטנת האירועים, כדי לצמצם בהוצאות המארגנים ובנטל ההוצאות של האורחים. כמו בענפים רבים אחרים במשק מומחים צופים שתתחדד ההפרדה בין שני קצוות: הראשון, אירוע צנוע בהשקעה מינימלית, שיערך באמצע השבוע ובימי שישי בצהריים במקומות קטנים כמו מסעדות וחצר הבית; השני הוא אירוע מופק, המבוסס על יותר שירותים מתמחים, על קייטרינג חיצוני מוקפד, על מעצבים ועל גימיקים. האירועים עצמם ישתנו ובמקום כמויות האוכל הגדולות יוסטו התקציבים מהשקעה בקייטרינג להשקעה ביצירת אווירה.</p>

מקורות:

- מרגלית, מיכל. 31.7.2012. 700 אולמות בארץ; "בלי הסדרה, יהיה עוד אסון ורסאי". גלובס.
- מערכת Ynet יחסים. 15.02.2013. 120 אלף שקלים: עלות ההוצאה הממוצעת בחתונה. Ynet.
- קרוש, נורית. 16.5.2012. העונה החמה: המלך לעונת החתונות ואירועי הקיץ. מעריב עסקים.

מהפתיח לפורום "כל כך הרבה פרטים קטנים קשורים לאירוע הגדול הזה [...] וכולנו מחפשים את הטוב ביותר והמקורי ביותר. [...] אמא או חותנת מעורבים יתר על המידה, כלה לחוצה, חתן אדיש, צד אחר מודיע ומפתיע שאין מספיק כסף, מתח, פאניקה ולחצים טבעיים לחלוטין של היוצרים והעוסקים במלאכת הפקת החתונה. עצם העובדה שתמצאו כאן אנשים רבים במצבכם, תעזור לכם לעבור את תהליך ההפקה בדרך קלה יותר. אני תקווה שפורום זה יצליח להיות לכם בית. תהיה לכם האפשרות להשתמש בו ככמה: לחלוק ולפרוק, להתלבט ולהתחבט, לחוות, להתרגש ולשמוח, לייצג ולהתייעץ, להמליץ ולשאוב רעיונות."

שלא במפתיע, אין כמעט חתנים בפורום, שכן הערב הזה נתפס בכל העולם, וכך גם בישראל, כיותר של הכלה. סקרים אכן מראים שהכלה דומיננטית יותר מהחתן בקבלת ההחלטות לגבי האירוע.⁵⁰

מספר כלות, שהתראיינו לתוכנית הסטנדאפ של עדי אשכנזי:
 "לדעתי, החתן הוא רק סטטיסטיקה בתוך כל הנושא הזה. הוא לא תופס חלק בערב הזה."
 "כל השואו זה של הכלה."
 "הוא יבוא, אבל אתה יודע, הוא בתור קישוט."
 "הערב הזה, לדעתי, הוא יום בהחלט רק של הכלה."
 "לא נראה לך שאני יותר חשובה?"
 "שאתה יוצא מאירוע, על מי אתה מדבר?"
 "בסופו של דבר אחרי החתונה מדברים רק על 'איך הכלה היתה, איך היא נראתה.' לא מדברים על החתן."

על החתונה שלה העידה אשכנזי: "אני עשיתי מה זה עניין מהחתונה שלי אני התרגשתי אני לא ראיתי בחתונה כאירוע שאני מתחייבת לגבר לכל החיים. פחות. יותר 'אני'. אני חשבת שיום החתונה שלי זה יום שבו מכתירים אותי למלכה. כל המכרים שלי מגיעים מרחבי הארץ למשוח אותי ולהגיד לי שרזיתי ושיפה לי אסוף. אחרי שלוש שנים הבנתי שיותר יפה לי גרוש."⁵¹

המוטיבציה להיות מיוחדים נפגשת עם מוטיבציות מסחריות ומולידה תעשייה ענפה ומשוכללת של אנשי הפקה הקשורים לתעשיית החתונות ומספקים שירותים מגוונים.⁵²

אברי גלעד, שמשאי זוגות רבים מדור ה-Y ולכן גם בעל פרספקטיבה מאוד אותנטית על חתונות, כתב על הלחצים החברתיים המופעלים על הזוג הצעיר (ועל הכניעה של הזוג להם) בדף הפייסבוק שלו (פורסם גם ב"סטאטוסים מצייצים" וזכה לאלפי לייקים ושיתופים):

"מה התמורה למס הגולגולת הזה? תמיכה בזוגות שלא יודעים להגיד לא למערך הלחצים המופעלים על כל שני אנשים המחליטים לחיות יחד. ההורים לוחצים, החברים מצפים. [...] מה קונה הכסף הזה? עתיד לזוג הצעיר? ממש לא. ערב מטריף לזוג הצעיר? גם לא. אני רואה אותם עומדים לידי בחופה מתוחים ומזיעים, רק שהכל יהיה בסדר, שהכל יתקתק, שהשיר שבחרנו יכנס בול כשהכוס תישבר. לא נהנים. אחר כך משתכרים וכאלו נהנים בלחץ. בשביל זה, פלוס אוכל בינוני, מוסיקה שאמורה להתאים לכולם ולא מתאימה כמעט לאף אחד באמת, חברה שלא היית בוחר לערב חברתי, נסיעה ארוכה, הליכה לישון מאוחר לפני יום עבודה וכו', בשביל זה מתקתקת כל התעשייה הזאת. לא נהנים ומתרוששים. מניסיוני, כמה שהחתונה יותר קטנה ופשוטה, היא יותר שמחה ונזכרת. חתונות הענק כולן אותו דבר, והתחושה בסיומן אותו דבר - איזה ערב אבוד."⁵³

לאחרונה הולך ומתמסד מקצוע של מפיקי חתונות, ואף שהדבר מייקר את החתונה רבים מעדיפים להפקיד את ארגון החתונה בידי אותם מפיקים, ובכך להקטין מתחים ולהבטיח הצלחה. תפקידם של מפיקי החתונות הוא לקשר בין הזוג לבין אנשי המקצוע המעורבים בחתונה (בעלי האולמות וגני האירועים, התאורנים, הטכנאים, הקייטרינג, הדי.ג'יי, המעצבים, הצלמים וכו') ולפקח על ההכנות ועל הערב עצמו. הזוג אמור להגיע לחתונה כמו אל מסיבה - דרוך, נרגש אך נטול דאגות.⁵⁴

כצפוי, מרוב רצון להיות מיוחד ולהפיק אירוע בלתי נשכח, שאפשר יהיה להתגדר בו, התוצאה היא שכל החתונות "החד פעמיות" מיוחדות באותה צורה. יש לכך שלוש סיבות: הקושי לחדש, הדחף שעדיין קיים בצעירים להיות כמו כולם (לפחות מבחינת המתווה הבסיסי) והעובדה שהאירוע מופק על ידי חברות מסחריות שמציעות את מרכולתן

מנהלת פורום התונות תפוז: "איך גבול להוצאות ולאקסטרווגנזה בתחום החתונות. זיקוקים ברגע שבירת הכוס? נדוש. שיעורי ריקוד סלוניים לקראת הסלואו הראשון? שקוף. בר משקאות אקטיווי? סטנדרטי. השתלת רקדנים מקצועיים בין האורחים כדי שיעשו שמח? נפוץ למדי. כניסה מפוצצת של החתן-כלה? קלישאה. בפורום נפתחים שרשורים שעוסקים בסוגיות הרות גורל. למשל, האם סביר שהמפות יהיו בצבע זהב, אבל ששמלת הכלה תהיה מקושטת ברקמה בצבע כסף? איזה שיר ישמיעו בהליכה לחופה, ואיזה ברגע שבירת הכוס?"⁵⁵

הקומיקאית עדי אשכנזי: "אני הגעתי למסקנה שלחתונות יש מטרה אחת ברורה: לעשות אירוע יותר יפה מכל האירועים שאתה וכל המוזמנים שלך היו קודם. צריך להיות הכי הכי יפה, חתונה הכי יפה, עם הכלה הכי יפה. הכלה המטרה שלה זה לא שאנשים ייהנו. פחות פחות. שיקנאו. היא רוצה שמתישוהו באמצע האירוע שלה יעצרו הכל ויגידו 'זהו. תעצרו! לא עושים יותר חתונות! חתונה יותר יפה מזו לא תהיה!'"⁵⁶

אולי בכל זאת רבע עוף?

בעבר נהוג היה להסתפק בתפריט בסיסי של מנה ראשונה, עיקרית וקינוח. היום סעודת החתונה היא מצעד האבסה, שמורכב ממנות ומ"טעימות" רבות ומגוונות, באיכות של מסעדת גורמה. הצעירים רואים באוכל ובמשקאות מפתח להצלחת האירוע, ולכן החתן והכלה מתלבטים מתחבטים, טועמים ומתייעצים כדי להרכיב "תפריט מנצח". למעשה "ארוחת הטעימות" הפכה לטקס שלם שבו משתתפים גם ההורים משני הצדדים.

ברוב החתונות כמות האוכל עולה לאין שיעור על קיבולת הקיבה של האורחים. כולם מודעים לכזבו המשווע, ל"שופוני" המיותר, ובכל זאת נכנעים לתכתיב החברתי של עוד, עוד ועוד. בפייסבוק עולים מפעם לפעם תהיות והשגות של צעירים על הנורמה הפסולה, אבל רק מעטים מהם, אם בכלל, מוכנים לצאת נגד הזרם.

בר אקטיבי

בעבר היה נהוג להרים כוסית אחת קטנה לכבוד החתן והכלה. היום החתונה היא משתה של ממש עם מבחר משקאות וקוקטיילים שלא מבייש בר מהודר. הצעירים, שתרבות השתייה היא חלק מאורח חייהם, משקיעים מחשבה רבה וממון רב באלכוהול. רבים מהם מוכנים "לשדרג" את ההצעה הבסיסית של סוגי המשקאות שמספק האולם או חברת הקייטרינג, גם בעלות לא קטנה, כיוון שזה אחד המדדים שמכתיבים את איכות החתונה ואת הזיכרונות ממנה.

צעירה בת 26: "אלכוהול זה מאוד חשוב. אלכוהול משודרג זה בקבוקי וודקה יקרים: גרייגוס, וואן-גוך בטעמים, וויסקי יקר - גולד לייבל וגריין לייבל."

צעיר בן 29: "בשורה התחתונה מה שחשוב זה המוזיקה והאלכוהול, אחר כך האוכל ואז כל השאר אבל שוב, זה מאוד תלוי באופי המתחתנים וחבריהם."

ה-Y ניקים מחבבים במיוחד "בר אקטיבי": המלצרים יוצאים מעמדתם ומגיעים לרחבת הריקודים עם מגשי צ'ייסרים כדי להשקות את החוגגים.

צעירה בת 25: "חתונה טובה זה כל מיני פינוקים על הכר (נחשים, סיגריות). מחלקים ברחבה כל מיני שטויות ואז הסבתא מצטלמת עם "זה". וזה כאילו מצחיק, שיואו צחוקים..."

לצד שתיית האלכוהול, נפוץ בשנים האחרונות גם עישון גראס. הוא נועד לחבר בין החוגגים, לשחרר עכבות

כתבה במעריב: "כל מי שמצא את עצמו בשנים האחרונות בחתונות חילוניות למהדרין, מכיר מן הסתם את כללי הטקס. החתן והכלה, היסטריים מהרגע הרמטי בחייהם, מקבלים את פניו של הרב המזדמן, האורחים מתקבצים לאט לאט, הכוס נשברת, הטבעת נופלת, האלכוהול ממלא את הגוף, ולפתע במרכז רחבת הריקודים עולה ריח מתוק-חמצמץ ומוכר: מריחואנה. בתקופה האחרונה זה כבר הפך למכה. בחתונות רבות ברחבי הארץ עולה ריחו של העשב, ויוצר עננת שכחה וחיוכים מטופשים מעל גן האירועים האקראי. המהדרין רואגים לתכנן הכול מראש ולהטיל על החברים את משימת הגלגול מבעוד מועד לכל אורח שחפץ בכך. המתנגדים לעומתם נאלצים להיאבק, ברוב המקרים ללא הצלחה, בחברים המעושנים. השילוב בין האחים הקטנים, ההורים, הסבים והסבתות והחברים יוצר תמהיל קצת מוזר, שבו בני הדור הצעיר נחשפים לחומר הלא ממש חינוכי, וזקני העדה מוצאים את עצמם משתפים פעולה או מעלימים עין מהצעירים הפוחזים.⁵⁷

נותנים בראש

דור ה-Y חי צמוד למוזיקה ורק טבעי שהדי ג'יי המוביל את החתונה ייבחר בקפידה וכך גם הרפרטואר המוזיקלי - כולל השיר המלווה לחופה והשיר המושמע לאחר שבירת הכוס (לשירים הללו נודעת בדרך כל משמעות רגשית).

שירי חתונה פופולריים

אהבה בת עשרים - יוסי בנאי	יש אי שם - גידי גוב
אהבה ממבט ראשון - אריק איינשטיין	יש לך אותי - יזהר אשדות
אהבתי - שלמה ארצי	כלים שלובים - גידי גוב
אחרי הכל את שיר - שלמה ארצי	כשאת נוגעת בי - בועז שרעבי
אלף נשיקות - יהורם גאון	לא יכול להוריד ממך את העיניים - מאיר אריאל
אם תלך - הפרויקט של עידן רייכל	לכל אחד יש - ליאור נרקיס ושלומי שבת
את המחר שלי - שמעון בוסקילה	לשם - מירי מסיקה
את לי לילה - בועז שרעבי	מה זאת אהבה - מתי כספי וריקי גל
ברכת הכהנים - איציק אורלב	מה שהלב בחר - קובי אפללו
בראשית עולם - שלומי שבת	מי אוהב אותך יותר ממני - ארקדי דוכין
ברית עולם - מתי כספי	ממעמקים - דנה לפידות
האישה שאיתי - דיויד ברוזה	נשבע - חיים משה או הראל סקעת
היום - אהוד בנאי	עטור מצחך - יוני רכטר ויהודית רביץ
ואז תבואי - הראל מויאל	ערב כחול עמוק - ריטה
ואת - הראל סקעת	צליל מכוון - יצחק קלפטר
זה הכל בשבילך - דני סנדרסון ומזי כהן	רק אותך רוצה - מאיה בוסקילה
זה כל הקסם - נימרוד לב ואורלי פרל	שיר לאהבה - גאיה ודין דין אביב
זכיתי לאהוב - עברי לידר	שיר למעלות - מוש בן ארי
חוץ ממך כלום - רמי קלינשטיין	

מקורות:

אינדקס שירונט לשירי חתונה.

מערכת ערוץ הנשים. 4.9.2014. מצעד שירי החופה הכי פופולאריים בישראל. mako.

פלתר, נורית ונלקין, מיקי. ללא תאריך. בואי כלה אבל תשלמי. ידיעות אחרונות, עמ' 14.

בחתונות רבות-משתתפים נהוג להזמין אומן אורח, שעלותו היא בהתאם לפופולריות שלו/ה ולרוב מייקרת את הוצאות החתונה באופן משמעותי.

מנהג שנפוץ לאחרונה הוא שחתן וכלת השמחה מרימים מופע קטן בהשראת 'כוכב נולד'. לעיתים להקת הליווי הם החברים.

זוג ממליץ על DJ: "יואב אתה אלוף אתה לא מבין מכל החתונה הזאת יש לי הערכה ענקית אלייך! [...] אתה באמת אדם ענקיק. תודה על המוזיקה הקטלנית שרקדת וקפצת וממש שמחת בשמחה שלי. מאחלת לך ים הצלחה שהשמיים יהיו בשבילך הגבול שתמיד תשמח ככה חתן וכלה והקב"ה יאיר לך את הדרך ויפתח לך את כל השערים להצלחה זוגיות ושפעעע גדול! תודה רבהההה.⁵⁸"

המסיבה כיום תלויה באיכות המוזיקה ובעוצמתה, ועם השנים איכות הסאונד השתפרה וגם עוצמתו. כאן נפרד קהל המוזמנים לשניים: הצעירים שרוקדים והמבוגרים (הממורמרים) שלא מצליחים להשחיל מילה

הסופר סמי מיכאל: "המוזיקה הברברית והתופים האפריקאיים, יחד עם הצעקנות הטלוויזיונית, רצחו את שיחות הלב, את המילה שמקבלת משמעויות כה רבות עם השינוי הקל בצליל הקול. מי היום מעז לפתוח בשיחה של ממש במסיבה.⁵⁹"

שלב הריקודים הוא שיאה של החתונה ומדרד חשוב להצלחתה. ככל שנוקפות השעות, המבוגרים נוטשים את רחבת הריקודים והצעירים משתלטים עליה.

הריקוד הראשון שמור לזוג הצעיר, וזהו הסלואו הראשון שלהם כבעל ואישה. ישנם זוגות שלוקחים שיעורי ריקוד במיוחד לפני המאורע, וכך הם מפגינים כישורים מקצועיים של ריקוד, המוערכים במיוחד בקרב ה-Yניקים.

אחת התשורות הפופולריות של החברים לזוג היא מה שזכה לכינוי "פלאש מוב". מדובר בריקוד מתואם, שהאורחים למדו את צעדיו לפני החתונה, שמתחיל לכאורה בהפתעה. הטרנד הזה משקף את הזיקה החברתית של דור ה-Y ואת המיומנויות הגבוהות שלהם בתחום הבילוי והמסיבות.

כתבה ב-Ynet: "הגיע מייל מאלעד, חברו הטוב של רועי החתן, שמערכן על הפקת ריקוד 'פלאש-מוב' שהוא רוצה לתכנן לחתן ולכלה בהפתעה, כמובן. [...] אותו מייל ראשוני היה מלווה בסרטון יו-טיוב ובו הריקוד שאותו התבקשו כלל האורחים ללמוד עד לקיומה של החזרה הראשונה, שתחול ביום שלישי, כשבועיים וחצי לפני החתונה. [...] לאחר מכן הגיע מייל מפורט עם הסברי בימוי באשר לצעדי הריקוד והמקום על הבמה בו עלינו לעמוד כדי לפתוח בריקוד הכאלו ספונטני אבל הוא כה מתוכנן היטב. גם במהלך החתונה עצמה, היו צוות הכוריאוגרפים החובבנים מודאגים ולחוצים שמא האורחים לא ידעו את הריקוד או לא יזכרו את המיקום שלהם, ובילו כמעט מחצית מן הערב בלשוח תזכורות לאורחים.⁶⁰"

הדי ג'יי והתאורן מובילים בבטחה את הרוקדים המתודלקים בתוך סחרחרת הקצב (לרוב דאנס בגוון מזרחי) וכולם מתמסרים בדבקות לעיכוסי אגן, לרקיעות רגליים ולהנפת ידיים. הם מתחבקים זה עם זה בחום, מרעיפים זה על זה מחמאות ("אוהב אותך אחי"), מדקלמים ביחד את מילות הפזמונים המוכרים, מחייכים באושר ושואגים בתענוג, כחיות בר שיצאו לחופשי מהשבי. מדי פעם הם ניגשים לבר ומתחזקים בהרמת כוסית משותפת. אף שכל אחד שקוע בתנועותיו הספונטניות, המוטיב המרכזי הוא השותפות והסולידריות. החברים הטובים נושאים על כפיים את החתן והכלה, מתזזים במעגלים ובשורות ("ריקודי הרכבת") בחגיגת חושים קולקטיבית שנמשכת עד השעות הקטנות של הלילה, גם אחרי שרוב המבוגרים עזבו (החברות הטובה מסומלת בין השאר בנאמנות למסיבה עד תומה).

צעירה בת 27: "חתונה מוצלחת זו מסיבה טובה שתימשך עד מאוחר יחסית, הרבה צעירים, רחבת ריקודים מלאה עד שעה מאוחרת, אלכוהול איכותי, וקצת פוזה..."

סרט תעודה

מאז הולדת המצלמה היתה החתונה לאחד המוקדים החשובים ביותר של הצילום המשפחתי. הופעת הווידאו בסוף שנות השבעים (בעבר היה נהוג לצלם במסרטה 8 מ"מ, ומשך כל סרט היה 4 דקות) שינתה לא רק את מסורת תיעוד החתונות אלא במידה רבה גם את אופיו של האירוע. בזכות הווידאו נעשתה החתונה למעין הפקה מבווימט, שגיבוריה הם הזוג הצעיר.⁶¹

התפתחות הצילום הדיגיטלי והתרחבות מאגר הבוגרים של בתי-הספר לצילום ולקולנוע הביאו לפריחה של תעשייה המציעה שירותי צילום ברמה גבוהה. צוות הצילום, חמוש בציוד משוכלל, נטמע בין החוגגים ומנציח בסטילס ובווידיאו את רגעי השמחה, האושר והפורקן.⁶² למעשה הצילום מתחיל עוד בבוקר יום החתונה (ולעיתים אף קודם

לכן), כאשר גם ההכנות מתועדות וכך גם הדרך למקום האירוע. ועל הדרך, כמובן מצלמים "גלויות" מבוטאות ומצועצעות על רקע נוף מתאים.⁶³

כתב עת מקצועי לצילום: "הם אינם מביימים את האירוע לצורכי צילום כי אם מתעדים 'פרשנות אישית מקורית' של האירוע תוך שימת דגש על תפיסת הרגע, שימור האווירה ושמירה על ספונטניות תיעודית."⁶⁴

הגלריה האמנותית תישאר כעדות צבעונית של המסיבה, על גיבוריה ושלביה, ותמחיש את הצלחתה (מי הגיע, מי רקד עם מי, ועד כמה כולם התרגשו ונהנו).

הצילומים המקצועיים של החתונה, לצד צילומי סמארטפון ספונטניים מועלים לאתר ייעודי ולפעמים גם לרף הפייסבוק של הצלם ושל הזוג, כהרחבה והדהוד של האירוע המרגש.

מנהג נוסף שהשתרש בשנים האחרונות הוא סרט וידיאו קצר שמכינים החברים הקרובים על הזוג הצעיר. לעיתים הוא נעשה בסגנון הומוריסטי ולעיתים בסגנון 'חיים שכאלה'. חשוב לציין כי דור ה-Y הוא הדור הראשון שתועד באופן ויזואלי החל בעריסה ולמעשה עוד קודם לכן, ולכן קל ומפתה להכין תלקיט של רגעים בחייהם, שהם בעקיפין גם רגעים בתולדות המשפחה.

כתבה ב-Ynet: "חודש לפני החתונה, צורפתי לקבוצת ווטסאפ חדשה שהפעם נקראה: 'סרט לחתונה של עינת ורועי', שם בוצעו המינויים הבאים - נבחר צוות תסריטאים, מפיק, צלם, צוות עריכה, אחראית תלבושות (כי זה לא מצחיק אם הבנים בסרט לא ילבשו טייץ), והוחלט על קאסט השחקנים המפואר. אחת החברות הלשינה שאני יצירתית ויודעת לכתוב, ולכן מוניתי לעמוד בראש צוות התסריטאים וכן קיבלתי תפקיד משחק וריקוד בסרט. כשבוע לאחר המינוי התקיימה ישיבה של צוות ההפקה, הבימוי והשחקנים של אותו סרט מדובר כדי להתחיל את העבודה. בסוף השבוע לאחר מכן (ושבוע לפני מסיבת הרווקות) התקיימו הצילומים, שחומריהם הועברו ישירות לצוות העריכה."⁶⁵

משמחה לעונש (לאורחים)

בשנות ה-50 (תקופת הצנע) נהוג היה לתת מתנות חתונה פונקציונאליות צנועות כמו: אלכוס תמונות, מגהץ, קרש גיהוץ, סט כוסות או ואזה לפרחים. בשנות ה-60 המצב הכלכלי קצת השתפר, וניתן היה למצוא בין המתנות את הסיפולוקס המיתולוגי שעבר מזוג לזוג, סירי לחץ וסט ספלי קפה. בשנות ה-70 זוגות רבים יותר מצאו את עצמם יוצאים מהאולם עם מכשירי "סודה-סטרים", שתפסו את מקומו של הסיפולוקס, עם קומקומים, מערכות כלים של נעמן פורצלן, פמוטים, מפות ומפיות בד תואמות. בשנות ה-80 ועם המעבר לחתונות באולמות, החלה לחלחל ההכרה, כי המותרות שעוטפות את הנוכחים כרוכות בהוצאה כספית משמעותית, והמתנות החלו להתחלף בצ'קים. בשנות ה-90, כשכבר היה ברור שלהביא מתנה מוחשית לחתונה זו חוצפה ממדרגה ראשונה, תפסה הכספת מקום של כבוד באזור קבלת הפנים. כך הבהירו המארחים (ולו באופן סמלי), כי הם מצפים למעטפה מרשרשת, ולה בלבד.

אם עד לפני כמה שנים החזיק כל אולם אירועים מעין "אמבטיה" לאחסון מתנות, היום הפך פריט זה למוצג ארכיאולוגי, וספק אם יש עוד מי שיעז להגיע עם מתנה גדולה יותר ממעטפה סטנדרטית. "מתנת המעטפה" הפכה סופית לעדיפה על "מתנת הקופסה", וכך נוצר מעין חוזה בלתי כתוב בין המזמינים שהשקיעו כסף רב באירוח לבין האורחים, שעליהם לכסות "לפחות את עלות המנה."⁶⁶

בתחילת העשור השני של שנות האלפיים החלו חברות שונות להציע שירותי סליקה באשראי לחתונות, באמצעות העמדת מסוף לגיהוץ כרטיס אשראי בכניסה לאולם החתונה. כך תיחסך מהזוג הצעיר הטרחה של הפקדת הצ'קים ביום שלמחרת החתונה, והאורחים יוכלו ליהנות מדחיית התשלום למועד החיוב החודשי של כרטיס האשראי.

הזמנה לחתונה הפכה, אפוא, למעין הודעת תשלום קנס, שכדי להימנע ממנו מדירים רבים את רגליהם מחתונות

המעמסה של עלות החתונה מכבידה במיוחד על ה-Y ניקים, שגם כך אינם גומרים את החודש, במיוחד לאור העובדה שהם מוקפים חברים, ומספר החתונות שאליהן הם מוזמנים הוא גבוה. כך נוצר מצב פרדוקסלי שכאשר הם מתחתנים, הם מצפים לצ'קים מהחברים שלהם, אבל כאשר הם המוזמנים, הם מקטרים.

אחת המרואיינות הגדירה זאת כך: "כשאת רואה זוג שמכריז על חתונה את מחשבת כמה כסף זה עלול לעלות לי." בליט ברירה, מגיע רק אחד מבני הזוג (שלא לדבר על ילדים, שבכל מקרה כבר אינם רצויים), וזאת כדי "לצמצם את הנזקים". אחד הגולשים כבר תמצת את התופעה: "תמשיכו לחגוג! השירים עלינו! הכסף עליכם!" גולשת אחרת כינתה זאת: "החתונות - אירוע רב נפגעים".

סטטוס שפרסם צעיר בבמת "סטטוסים מצייצים", שזכה לאלפי שיתופים ולייקים: "בגיל מסוים, בלי אזהרה מוקדמת, חברים שלך מתחילים להתחתן. זה מתחיל באחד, שניים בשנה וכלי שאתה שם לב זה מגיע למבול היסטרי של דו"חות מהודרים [...] באחורי המעטפה מצורפת מפה עם הכוונה לאולמי-הקיסר/גני-הארמון/מצודת-הסולטאן. המסר הכללי של המעטפות האלה לא מותיר לך יותר מדי ברירות: אתה תגיע למקום שלא בא לך להיות בו, בזמן לא נוח לך, תפגוש אנשים שאתה לא רוצה לראות, תאכל אוכל שלא בחרת, תלבש חולצה מכופתרת בה תזיע את נשמתך, תחייך יותר מדי, תספר כמה טוב לך בחייך, תשקר כמה שאתה מצליח ובעיקר - תשלם על זה. והרבה. אחרי הכל מישוהו צריך לממן את מופע הגחמות הזה. [...] אני ממנהר לכספת הצ'קים. בחור גברתן מופקד עליה במבט משועמם. אני לומד את הלקח ולא אומר לו מילה, רק משלשל את הקנס."

תגובות:

"יופסקו הנישואין בכני-אדם-!!!"

"ואתה הסיבה הרשמית ללמה החתונה שלי תהיה הכי קטנה וצנועה שאפשר!"

"כתוב נהדר, אבל כמויות המרמור וההכללות האינדיבידואליות שיש פה זה קצת פאתט."

"ברור שזה מוגזם וזה סתם קיטורים ואתה סתם מריר ויש גם אירועים מאוד כיפיים, והרבה מהם אל ככה והכל והכל

והכל - אבל זה מצחיייייייייק!!!"

"עצוב שכל העסק הזה נהיה תבנית אחת קבועה ותעשייה של כסף מזוג צעיר שבסך הכל רוצה להינשא ולעבוד

בנורמות המקובלות..."

"כמה נכון, ובכל זאת כולם ממשיכים כמו עדר, וכל אחד בטוח שהחתונה שלו הכי מקורית ומגניבה וכל המוזמנים לא

ישכחו אותה כל חייהם."

כיוון שבני הזוג יודעים שסכום המתנה מכביד על המוזמנים (בעיקר הצעירים), הם חשים צורך לספק להם תמורה הולמת עבור "הכרטיס היקר ששילמו" (הצ'ק). התוצאה היא אינפלציה בהוצאה הכספית על החתונה והזמנת מאות אורחים (כדי לכסות את העלויות וגם לצאת מרווח), עד כדי כך שבחתונות רבות אין אפשרות אפילו להגיד שלום לכל האורחים. במקרים רבים הזוג נשאר עם חובות כבדים לכסות ולמעשה מתחיל את חייו ב"אוברדראפט".

אוריאל לדרברג מנכ"ל ארגון פעמונים: "במהלך השנים אני נפגש עם תופעה הולכת ומתגברת: מגיע אלינו זוג צעיר, אנחנו שואלים אותם כיצד נקלעתם לחובות כאלו והם עונים בכאב: 'מהחתונה'. זו מציאות בלתי נתפסת - מעבר להנחה המוטעית שכלל האירוע יקר יותר כך השמחה בו גדולה יותר, לצערי אנשים רואים בערב חתונתם השקעה כלכלית וכשמגיעים לספור את מה שנותר מהאירוע עומדים נבוכים מול שוקת שבורה."⁶⁷

שלומית יהב, מנכ"ל חברת "החלק המשלים": "למעשה, התהליך מתחיל עוד הרבה לפני החתונה עצמה. רגע לפני ההצעה לנישואין, ברגעי ההתרגשות עם קבלת ההחלטה, כל המחשבות זזות הצידה ומפנות את מקומן למחשבות הרצות בראש הן איפה ומתי (להציע), מה (להגיש) וכיצד להציע. באותם רגעים, בחיפוש אחר ההצעה הכי מיוחדת והכי חדשנית, כל השיקולים הכלכליים מתגמדים ואולי אף מתמוססים. הרצון להקסים ולהותיר ללא מלים גורם לנו לבצע פעולות לא מחושבות עד כדי הגזמה וכבר בשלב הצעת הנישואין אנו רואים זוגות המוציאים סכומים עצומים רק כדי להרשים."⁶⁸

לאחרונה גוברת הביקורת הציבורית על התופעה, שמשקפת את החומרנות ואת הדגש על העטיפה במקום על התוכן.

"היום לפני אי אלו שנים נולד האיש שלי - XXX. אנחנו חולקים ביחד כמעט שש שנים. עברנו ביחד דרך כשנולד בנו. [...] מדי פעם מחכות לי הפתעות קטנות על השולחן. היה שווה לחכות את כל השנים בשביל משפחה כזו מלאה באהבה. XX השותף שלי הכי מקסים, מפרגן, אוהב ותומך, המון תודה על מי שאתה ועל האבא המצחיק והמקסים שאתה לבנו. מאחלים לך שכל משאלותיך יתגשמו, בקלות ועם מינימום מאמץ. בריאות, אושר, עושר וכוח, התקרמות והצלחה בכל תחומי החיים, באהבה ענקית". התמונה שלה בפייסבוק יחד עם התינוק.

"אשתי היקרה, לא יאומן כמה מהר חלפה לה שנה. אומרים שהזמן עובר מהר שנהנים. אני מאחל לנו המון שלנים של אושר ושנמשיך להינות מכל השנים שעוד צפויות לנו. אוהב אותך נשמה שלי ומודה לאל שיש לי אותך. עכשיו תסלחי לי, אבל אני חייב להיכנס למיטה כדי לחבר אותך... יום נישואים שמח אהובתי!!!"

הפייסבוק מעודד השתפכיות חושפניות שמתחרות זו בזו על מחמאות. הן רווחות גם בקרב אנשים מדורות מבוגרים יותר אבל בולטות יותר בקרב ה-Y ניקים. להלן סטאטוס מהסוג הזה ושלל התגובות שהוא מקבל - בעיקר מנשים שאוהבות את הרגשיות הזאת:

"חודש בדיוק מאז שהכרנו, התאהבנו ועברנו להיות ביחד, נסעת היום לחופשה ארוכה, נכונה ובזמן, מבחינתך. ניהלנו המון שיחות, ארוכות, חופרות, חשבות, חלקן לא קלות, על זוגיות, על חיבור בין רצונות וצרכים, על פרשנויות שאנחנו נותנים ועל סרטים שאנחנו מביימים ומפיקים בראש, שלא ממש קשורים למי שאיתנו, אלא להיסטוריה שלנו.

לי זאת חוויה מדהימה, לגלות שאפשר בטבעיות כזאת לגלוש אחד לחיי השניה, להרגיש הכי נינוח, אוהב וכבית, בלי שום מחסומים והצגות.

כן, את חסרה לי, מאוד, אבל שמח שנסעת, יודע כמה את צריכה את החופשה הזאת לעצמך, ללא קשר אלי. רוצה שתיהני, שתנקי את הראש, תחדשי מצברים ואנרגיות, תצברי חוויות ותחזרי לאותה הנקודה שבא עצרנו, לאותה האהבה, לאותו החיבוק, מתגעגע כבר ואוהב, בלי סימני שאלה."

תגובות:

"איזה יופי, זה מראה שאין זמן נכון לקשר, לפעמים תוך חודש אפשר להרגיש הכי נוח. זכיתם אחד בשני ועכשיו רק צריך ללמוד איך לתחזק וליהנות. הגעגועים יעשו את המפגש המחודש רק יותר מתוק."

"זה מקסים. באמת. אבל אני חייבת לשאולתך משהו, בובי - למה אתה לא שולח לה את המסר המקסים והאינטימי הזה בסמס? או במייל? או בוואטסאפ? אני יודעת שאני הייתי מעדיפה לקבל אותו בפרטי ולשמור אותו בפרטי."

"אתה משאיר אותי שוב ושוב בלי מילים/ הכתיבה שלך כל כך חדה וקולעת והלב שמאחוריה כל כך רגיש/ שיעבור לך מהר הלבד ביחד הזה"

"הרגשתי כאילו אני חודרת לפרטיות כשקראתי. כל עוד היא סבבה עם החשיפה הזאת, שיהיה בכיף."

"טוב זהו זה, תן כתובת אני שולחת את בעלי להשתלמות! :) כיף לראות גבר כה רגיש וחם."

"עושה לי טוב בלב, לקרוא את המשפטים מלאי האהבה...מכניס לי ללב תקווה ואמונה שיגיע גם אלי בקרוב...שהיכולת לאהוב בעומק כזה, בעוצמה ובלב שלם עוד אפשרית ותיתכן, גם במאה ה-21 שכמעט פסה הרומנטיות והאכפתיות מהעולם...טוב, טוב, אני אולי מגזימה - אך היא אינה רבה כמו אז...(-: בהצלחה בובי, מפרגנת לך בלב מלא אהבה."

"מקסים. זה מרגש ונוגע. אתה רומנטי ומפרגן (:)

שאלנו את הבחור המשתפך האם אין כאן קצת הפרה של דיסקרטיות, אינטימיות ופרטיות שמהוות מפתח לאהבה מאריכת ימים. זאת הייתה תשובתו:

"יום יבוא וסוציולוגים ואנתרופולוגים יחקרו את השינויים שחלו במבנה מערכות היחסים כתוצאה מכניסת הרשתות החברתיות לתוך הקשרים הבין אישיים.

אצלנו הדיאלוג הפומבי והאישי מתערבבים ביחד, החשיפה מבוקרת, בין האינטימיות, הדיסקרטיות לבין השיתוף והפומביות יש קו רצף ארוך מאוד, המאפשר לנו לנהל דיאלוג מורכב יותר מהרגיל, יש לזה מחיר, זה ברור, אבל מבחינתנו, יש גם ערך מוסף."

התופעה הזאת קשורה לא רק לתרבות ההחצנה והשיתוף, אלא לנטייה הרווחת היום לצרוך קישט מתקתק בהשפעת

דוגמאות שריכזו האתר "אהבה גדולה":⁷¹
 אולי בשביל כל העולם אתה סתם אחד, אבל בשבילי אתה כל העולם!
 אהבה היא כמו השמיים - אין לה גבולות.
 אהבה היא כמו אוקיינוס - היא מגיעה למעמקים.
 האהבה היא כמו חלום - נקטעת ברגעים הכי יפים.
 האהבה היא כמו מפתח קסמים - פותחת את שערי האושר.
 כאשר הכרתי אותך הבנתי ששוקולד זה לא הדבר הכי מתוק בעולם!!!
 יש נס חנוכה ויש נס קפה אבל כשנולדת קרה הנס הכי יפה
 האהבה היא כמו קינוח, משיעה אבל תמיד יש חשק לעוד.
 אם בכל פעם שהייתי חושב עלייך היה נופל כוכב, לא היו נשארים כוכבים בשמיים.

ההנגאובר שאחרי

אצל רבים מהזוגות הצעירים (ובאופן מודגש יותר אצל הנשים) מופיע אחרי ה-High של החתונה משבר רגשי שמתבטא בדיכאון, בירידה בתשוקה המינית, בעייפות וברצון להתנתק מהעולם.⁷²

מקור המשבר בנחיתה על הקרקע אחרי האופוריה של המסיבה, בחרדה מהמעבר לחיים בוגרים עם מחויבויות,⁷³ בחשש מאובדן החירות ובפער בין הציפיות הגבוהות לפני החתונה (כולל ציפיות מבן או מבת הזוג) לבין המציאות היומיומית האפורה.

אצל זוגות רבים מתרחשת נפילת מתח במערכת היחסים. זיקוקי הדינור של לפני החתונה ואחרי ירח הדבש מתחלפים במרירות ובהאשמות הדדיות, שלא אחת מובילות לפרידה.

כתבה ב-mako: "הבוקר שאחרי. שחור מתחת לעיניים, קשרים בשיער, שמלת כלה תלויה על הקולב ונראית פתאום דלה, רזה, מלוכלכת ורחוקה מלהיראות זוהרת. ערימת צ'קים מכסה את המיטה אך ממש לא את המנה, גבר שאותו ואת גרביו על הרצפה תראי כל בוקר מעכשיו. הנחיתה למציאות אחרי ליל החתונה קורית בבת אחת. וזה עוד לפני שחזרתם הביתה.
 על פניו, התופעה אולי נשמעת כמו קונספט בכיני, נרקסיסטי ואף היסטרי. אבל כשחושבים על זה לעומק, יש לנו לא מעט סיבות להתבאס. במשך חודשים ארוכים של הכנות, את ובן זוגך נחשבים למצרך הכי מבוקש. נושאי השיחה עימכם הופכים להיות הרבה יותר מרתקים, ואתם חווים הכל חוץ מאשר שגרה משמיה. ואז, כעבור אי אילו חודשים, אתם מגיעים לשיא, לפסגת האושר, בערב אחד שבו אתם מוקפים באהבה ענקית. אתם נראים במיטבכם ואין דבר פוטוגני מכם. ואז, כל זה נגמר."⁷⁴

הקומיקאית עדי אשכנזי ליוותה בתכניתה זוג צעיר בהכנות לקראת החתונה. עם הכניסה לאולם האירועים, תהתה אשכנזי בציניות: "זהו, אחרי כל ההכנות, כל הציפיות, כל הכסף שנשפך, זה קורה. הדס מתחתנת. וזמר גם. וזהו, אני חושבת רק איך הם יקומו מחר בבוקר... יהיה כל כך הרבה זמן פנוי... מה הם יעשו עם עצמם?"⁷⁵

נפרדנו כך

שיעור גבוה של ה-Y ניקים גדל בבתים עם הורים גרושים, על כל הקשיים והמצוקות שנלווים לזה.⁷⁶ בתודעה של רבים מהם נצרכה הזוגיות כחוויה לא מזהירה. יתרה מזאת, כיוון שגיל הגירושין יורד, המסר שנישואים נגמרים רע ומהר, מועבר גם מהחברים (שמתגרשים גם הם) ומגדיל את הרתיעה מפניהם. אחד המרוויינים שלנו אמר: "יש סביבי כל כך הרבה התאהבויות מטומטמות שלרוב מובילות לגירושים. לחברות שלי שלא מצאו בן זוג יש עדיין המון פנטזיות. בסוף גם הן יתפשרו." מרוויינת אחרת אמרה: "גם מי שמתחתן מ'אהבה גדולה' עושה פשרות עצומות! כמה זוגות מושלמים אתם מכירים? רבים וטובים שמצאו 'אהבה גדולה' מצאו וימצאו את עצמם על מדרגות הרבנות

גם באינטרנט שב המוטיב הזה ועולה מפעם לפעם.

תגובה לכתבה ב-Ynet: "ידיד טוב שלי התחתן בשנות ה-20 המוקדמות שלו. הזוג הצעיר סגר את הבאסטטה לאחר 5 שנות נישואין וכל אחד היה צריך להביא עד לרבנות. אז התלבשתי צנוע ובאתי... הייתי בהלם מכמות החבר'ה הצעירים שם!! הרוב היו זוגות צעירים!! ורק בפינת ההמתנה היו איתנו 5 זוגות. כולם בסוף שנות ה-20 או תחילת שנות ה-30. כדי להפיג את השעמום היה לנו סמול טוק... מסתבר שהם התחתנו בגילים 24-26. אז אולי נשים יותר פוריות בגיל הזה, אבל נראה לי די באסה להסתובב עם 2 ילדים על הראש בגיל 30, ללא בן זוג... אחת הבחורות אשכרה הגיעה להליך הגירושין כשהיא עוד לובשת את הג'ינס עם הגומי העבה בכטן - של ההריון!! בקיצקוצ חברים - להתחתן כשחכמים. וחוכמה באה עם הגיל! כי אין חכם כבעל ניסיון! (-)"⁷⁷

כמה סמלי ואינדיקטיבי לרוח הזמן, שכאשר מקלידים בגוגל את המילים "ההחלטה להת... מנוע החיפוש מקפיץ את האפשרות "להתגרש" ולא "להתחתן".

גירושין ברחבי העולם

<p>שיעור הגירושין בעולם עולה בהתמדה. מנתונים שנאספו במדינות ה-OECD נמצא שבכולן (מלבד לטביה ואסטוניה) עלה שיעור הגרושים במהלך 40 שנים (מ-1970 עד 2008). בכמה מדינות, ובהן יוון, צרפת, אוסטרליה ובריטניה, שיעור הגירושין עלה באותה תקופה ביותר מפי-שניים.</p>
<p>ביטוי סמלי לנרמול הגירושין בתרבות המערבית אפשר לראות בתופעה שתופסת תאוצה בארה"ב ואירופה: עוגת גירושין מעוצבת שמציגה באופן הומוריסטי את המצב החדש, ולועגת לבן הזוג הישן.</p>
<p>מחקר בארצות הברית הראה שהחציון של משך נישואין ראשונים שמסתיימים בגירושין, הוא מעט גבוה יותר משבע שנים. כלומר מחצית מהמתגרשים בפעם הראשונה עושים זאת לאחר פחות משבע שנות נישואין (המחקר כלל גם זוגות לא נשואים שחיים יחד, אם כי לא זוגות חד מיניים, והתבסס על הסקר הלאומי למשפחות ובתי-אב - מדגם לאומי אמריקאי, שבו השתתפו 9,637 משפחות מרקע אתני שונה).</p>
<p>החוקרים לא בדקו אם מערכות יחסים במאה ה-21 הן יותר או פחות עמידות מכפי שהיו במאה ה-20, כך שיכול להיות שלזוגיות מאושרת תמיד היה תאריך תפוגה קצר. עם זאת רוב המומחים תמימי דעים שמהו קרה למוסד הנישואין, וייתכן שהמודל של נישואין לכל החיים מאבד מתוקפו.</p>
<p>רוב האמריקאים עדיין מצהירים בסקרים שנישואין הם האידיאל שלהם, גם אם האידיאל הזה חמקמק מתמיד. אבל בעוד שתשעה מכל עשרה אמריקאים נישאים בסופו של דבר, משך הנישואין שלהם התקצר בצורה משמעותית, בין השאר משום שהם מתחתנים בגיל מאוחר יותר. יתרה מכך, אחד הסקרים מצא ש-79% מהאמריקאים אומרים שאישה יכולה לחיות חיים מלאים ומאושרים גם אם היא נשאת רווקה (לשם השוואה, רק 67% מהנשואים השיבו כך לגבי גברים).</p>

References:

OECD Family Database 2012, Paris

Roberts, Sam. 1.7.2007. The Shelf Life of Bliss. The New York Time

יש משפטנים שטוענים שגם מערכת המשפט מכניסה רעשים למוסד הנישואים ומערערת את המוטיבציה להתחתן משום שנוצר תהליך לא שוויוני. בבית המשפט הרבני נשים מקבלות יחס מפלה בהליך הגירושין ואילו בבתי המשפט האזרחיים הגברים הם, על פי המוסכמה הרווחת, אלה שמקופחים (בעיקר בכל הנוגע למזונות ולמשמורת על הילדים).

כתוצאה מריבוי הגירושים ומחוסר היציבות בעולם הזוגיות, רבים איבדו תקווה למצוא את "האחד"/ "האחת". הם נכנסים להלך רוח פטליסטי שאומר "גם אם אני אמצא מישהו/י לחתונה, זה יהיה מן הסתם זמני. שכן רבים שבסוף יהיו גירושים."

בלוגרית צעירה: "אומנם היום אני לא נשואה וגם די רחוקה מזה כרגע, אבל מפחידה אותי המחשבה על כמה קל היום להתגרש. זה מפחיד אותי בגלל שכנראה שהבן אדם שאתחתן איתו יחשוב כמו רוב האנשים היום- שאם זה לא מסתדר פשוט מפרקים את החבילה."⁷⁸

כתבה ב-mako: "אתם פותחים חשבון משותף ומשם הדרך לגירושים על סמך סכסוך כספי תהיה קצרה ממה שחשבת - שלא לדבר על הכסף שכל תהליך הגירושים יעלה לך. בארץ, אגב, שלושים אחוז מהזוגות מתגרשים. מה שמעורר את השאלה המתבקשת - אם הסיכוי שלך הוא אחד לשלוש, אולי בכלל לא כדאי לך לנסות?"⁷⁹

שיעור הגירושים בעולם עולה בהתמדה וכך גם בישראל - בעיקר באוכלוסייה היהודית-חילונית.

גירושים בישראל

ההיקף הכללי של הגירושים בישראל ושיעורם באוכלוסייה נמצאים במגמת עלייה רציפה מראשית שנות ה-70, גם בניכוי גורם הגידול באוכלוסייה.
בשנות השישים עמד שיעור הגירושים בישראל על 11% מהנישואים. ב-2010 הוא כבר עמד על 18% (למ"ס, ספטמבר 2012).
היחס בין כמות המתגרשים לכמות המתחתנים בישראל עלה פי 3 משנות השבעים ועד תחילת שנות האלפיים. במהלך שנות השבעים עמד היחס בין כמות המתגרשים לכמות המתחתנים על 0.1. בשנת 2002 עמד היחס על 0.3 (כ-30 זוגות מתגרשים על כל 100 זוגות שנישאים) - כלומר עלייה של פי שלוש (למ"ס, ספטמבר 2012).
בשנת 1980 התגרשו 4100 זוגות. כעבור עשור, ב-1990, קפץ המספר ל-5640 זוגות. בשנת 2000 המספר כמעט הכפיל את עצמו (9693 זוגות) ומאז התייצב על גבול ה-10,000 זוגות בממוצע בשנה, שמהווים כ-25% מסך-כל הנרשמים מדי שנה לנישואין ברכנות (משה, 29.4.2013).
אחד מכל 200 זוגות יתגרש תוך שנה, אחד מכל 50 זוגות יתגרש תוך שנתיים, אחד מכל תשעה זוגות יתגרש תוך שבע שנים. שלושה מכל ארבעה זוגות שהתחתנו בתחילת שנות השמונים עדיין מחזיקים מעמד, אבל הסיכויים של הנישאים עכשיו להגיע להישג כזה נמוכים יותר (אילן, 21.9.2006).
היקף הגירושים בישראל עדיין קטן באופן יחסי למדינות ה-OECD. בשנת 2008 נמצאה ישראל במקום ה-28 מתוך 38 מדינות בשיעור הגירושים (19%). בארה"ב לשם השוואה עמד שיעור הגירושים באותה שנה על 37%. שיעור הגירושים בישראל הוא כמו בבולגריה, בפולין, בהולנד וביפן. שיעורי גירושים גדולים במיוחד נרשמו מלבד בארה"ב גם בבולגריה (33%) ובלטא (31%), ושיעורי גירושים קטנים נרשמו באירלנד (8%) ובאיטליה (9%) (OECD Family Database, 2012).
דור ה-Y הוא הדור שהוריו התגרשו בשיעור הגבוה ביותר במאה שנים האחרונות. בארה"ב למשל, רק 34.61% מה-Y ניקים גדלו במשק בית עם שני הורים - שיעור נמוך יותר משלושת הדורות שקדמו להם. בארץ הנתונים די דומים (Cohn, D'Vera, 14.12.2011).
כמעט כל ילדי הגרושים בישראל חיים עם אימם. העול של רווחתם הכלכלית מוטל על שני ההורים, אבל במקרים רבים האב לא עומד בתשלום המזונות, והאם נאנקת תחת העול.
גירושי ההורים מנפצים את פנטזיית "האי הבטוח" ומערערים תפיסות-עולם מובנות מאלוהין. התגובות האופייניות של המתבגר במהלך השנה הראשונה שאחרי הגירושים, כוללות חוויה של אובדן וצער, הכחשה וניסיון לדחות את המציאות הקשה או לבטלה. השלב הבא הוא גששי אשמה ("אולי אני אשם במה שקרה, בגלל התנהגותי הרעה"). לאחר מכן מתפתחים כעסים, ציניות ותוקפנות נגד ההורים, על שנשטו והזניחו אותו. לאחר שפרק את זעמו ותסכולו והפנים את האמת המרה, הוא חש מיואש, מדוכא ומגיב באובדן תיאבון, בנדודי שינה, בככי, ולעתים גם באיבוד עניין בלימודים ובחברים. בסופו של דבר מגיע שלב ההשלמה עם המציאות החדשה, אבל הצלקות נשארות לתמיד (אלדר-אבירן, 2011).
במחקרים שבדקו את ההשפעות לטווח ארוך של גירושי ההורים נמצא כי ילדים להורים גרושים נוטים לחוות בכגרותם חוסר יציבות בולט בחיי נישואיהם ולהתגרש יותר מילדים שגדלו במשפחות שנותרו שלמות. עוד נמצא כי ילדים אלה נוטים לדווח בכגרותם על חוויות של אכזבה ממערכות יחסים אינטימיות, על חזרה על מה שתפסו כ"טעויות" שעשו

<p>הוריהם, ועל ציפיות נמוכות יותר מהאפשרות לחוות סיפוק בזוגיות (Amato, 1999). אצל מבוגרים שהוריהם התגרשו בילדותם נמצא גם שיעור גבוה יותר של תסמיני דיכאון, חרדה ומצוקה נפשית (לוי-שיף, ללא תאריך).</p>
<p>על פי מחקרים, מחיר כבד במיוחד משלמות הבנות שהוריהן גרושים. הן נוטות להתחיל בפעילות מינית מוקדם יותר בהשוואה לבנות עם רקע משפחתי אחר, והן מדווחות על זוגיות פחות משביעת רצון מאשר בנים שהוריהם התגרשו. כן נמצאו אצלן רמות נמוכות יותר של שביעות רצון בתחומים שונים של החיים, כמו: אושר, בריאות, מעורבות בחברה, בילוי פנאי וחי משפחה (לוי-שיף, ללא תאריך).</p>
<p>פרק הזמן שבו הזוג הנשוי מחזיק מעמד בנישואין עד לגירושין הולך ויורד. מסתבר שיותר ויותר זוגות מעדיפים לפרק את החבילה במהירות במקום לשקם את היחסים. על פי נתוני "משפחה חדשה", השנה השלישית לנישואין היא הקריטית ביותר. יש בה 8.2% סיכוי לגירושין, לעומת השנה השנייה לנישואין (7%) או החמישית (4.5%). אם צולחים אותה, סיכויי הגירושין יורדים פלאים: בשנה העשירית סיכויי הגירושין הם 2.2%, בשנה ה-20 הם 1.8% ובשנה ה-30 - 0.3% (לב-ארי, 23.4.2007).</p>
<p>אחוז הזוגות שמחליטים להתגרש עוד לפני תום השנה הראשונה לנישואין הכפיל את עצמו בתוך שני עשורים: מ-2.2 אחוזים בין השנים 1984-1987 ל-4.2 אחוזים בקרב זוגות שנישאו בין השנים 2004-2007 (אוצרי וגלעד, 22.3.2012).</p>
<p>מקצת מה"גירושים המהירים" ואולי רובם (שיעורם אינו ידוע) הם ככל הנראה מדור ה-Y ודור ה-XY, כלומר זוגות חילוניים בני 27-40, שהחליטו לפרק את החבילה לפני שהספיקו למסד את היחסים. מומחים מעריכים כי "הגרושים המהירים" הם לרוב "צעירים ממשפחות בעלות מעמד כלכלי גבוה, חלקם הגדול מרוויח יפה בעצמו, ובדרך כלל הם גרים בערים הגדולות (אוצרי וגלעד, 22.3.2012).</p>

מקורות:

לשכה מרכזית לסטטיסטיקה. ספטמבר 2012. שנתון סטטיסטי לישראל 2012, מס' 63.
משה, נטע. 29.4.2013. מבחר נתונים על גירושין בישראל. הכנסת - מרכז המחקר והמידע.

Cohn, D'Vera. 14.12.2011. Marriage Rate Declines and Marriage Age Rises. Pew Social Trends.
OECD Family Database, 2012. Paris.

מחקרים איתרו מספר משתני רקע שמגדילים את פוטנציאל הגירושים (על פי מתאמים סטטיסטיים): נישואים בגיל צעיר; גירושים קודמים; כאשר האישה מבוגרת יותר באופן משמעותי מהבעל; רמת השכלה; מוצא שונה. עוד נמצא כי ככל שהוותק בנישואים עולה ההסתברות לגירושים יורדת.⁸⁰

חלק מהמשתנים הללו מעלים את פוטנציאל הגירושים של דור ה-Y, אבל יש משתנה נוסף, משמעותי במיוחד, שפועל לרעתם: גירושי ההורים. הסטטיסטיקה מראה כי דווקא מי שחווה את גירושי הוריו כילד נוטה יותר לפתח בכגרותו קשיים במערכות יחסים זוגיות (ככל שגיל הילד בעת הגירושים צעיר יותר, כך הפגיעה בכגרות קשה יותר).

לכן אפשר לצפות שבני הדור יטו להתגרש בשיעורים גבוהים יותר מהוריהם. כבר עכשיו מסתמנת תופעה של "גירושים מהירים" - כלומר עוד לפני תום שלוש השנים הראשונות. לנישואים. יש כאלה שלא מסיימים אפילו שנת נישואים אחת.

נוצר כאן פרדוקס טרגי: דווקא דור ששואף לתיקון חוויית הנישואים השלילית של הוריו, מועד להתגרש יותר מהם.

צעירה בת 30: "ההורים שלי התגרשו שהייתי ילדה, ובשנים האחרונות אני מרגישה שאני יותר בררנית לגבי בחירת בני הזוג שלי ובת מודע שואפת לתקן את הכתם שיצר הגירושין ולהראות שאפשר לקיים זוגיות אחרת."

מעבר לרקע המשפחתי, אצל ה-Y ניקים פועלים עוד מספר גורמים תרבותיים שמעלים את פוטנציאל הגירושים אצלם:

ציפיות גבוהות מדי מהנישואים

מיתוס האהבה והזוגיות שהתחזק מאוד מאז שלהי שנות השבעים, בהשפעת תרבות הטלוויזיה והקולנוע, הביא

לציפיות מופרזות. הציפיות הללו מייצרות אכזבה שמובילה לא אחת לפירוק הזוגיות.

עד שהספק יפריד בינינו

צעירים רבים מגיעים לנישואים "לא סגורים על עצמם", והמשבר המשמעותי הראשון מעצים את הספק, שבסופו של דבר מעלה את הסיכוי לפירוק החבילה.⁸¹

סטודנטית בת 25: "יש לי חבר רציני. הוא החבר השלישי הרציני שלי. נראה לי שנתחתן. אני יודעת שאם אני אתחתן עכשיו אני תמיד אחשוב שיש מישהו טוב יותר. אבל אני צריכה ללמוד להתמודד עם התחושה הזאת."

גרושה בת 30: "התרגלנו להשאיר אופציות פתוחות. לא להתחייב לשום דבר. מבחינתנו תמיד אפשר להחליף. אנחנו מחליפים בגדים, עבודות, דירות... למה שלא נוכל להחליף גם בעל?"

כנים עם עצמם

דור ה-Y הוא דור שמודה בקלות בחולשות, במצוקות ובטעויות ולכן מתפכח מהר יותר מקודמיו ומזהה במהירות את הטעות שעשה. זאת בניגוד לדורות קודמים שהיססו להודות בטעות, בפני עצמם ובוודאי בפומבי, ולכן נטו למשוך נישואים כושלים.

סצנה מהסדרה "רמזור":

"לילך: נחשי מה

חברה שלה: מה?

לילך: אני מתגרשת.

החברה: מזל טוב, מאמי, אני ממש מאושרת בשבילך.⁸²

עלייה בתוחלת החיים

יש הטוענים שמוסד הנישואים אינו מתאים לתוחלת החיים של ימינו. ההכרה שקיים סיכוי גדול שהזוגיות לא תימשך שנים רבות יוצרת מעין נבואה שמגשימה את עצמה. רבים חשים (ובצדק מבחינה סטטיסטית), שיהיו הזדמנויות נוספות לקשר רומנטי חדש.

נישואים מאוחרים

פסיכולוגים טוענים שנישואים בגיל מאוחר - ששכיחים יותר בתקופתנו - יוצרים קושי של הסתגלות לחיי הזוגיות ומחריפים את הגעגוע לעידן הרווקות.

תגובה לכתבה ב-Ynet: "זוג שמגיע להתחתן בגילאי ה-30 ויותר, יש אחריו שנים של אורח חיים אנוכי לחלוטין, כי אין לו אחריות לאיש זולת עצמו. הוא במשך עשר שנים ויותר מקבל החלטות על מה ואיך לעשות, מתוך ראייה אגוצנטרית לחלוטין. המעבר לצורך בהתחשבות, בנתינה, לויתור, לתיאום הכרוכה בנישואין בכלל ובהורות בפרט, היא קשה ביותר. הצעירים בני העשרים-עשרים וקצת מגיעים לנישואין בלי שעברו את השלב האגואיסטי של הרווקות העצמאית, ולכן קל להם יותר להסתגל לשיתוף הפעולה שבחיי הנישואין."⁸³

זוגות הנישואים בגילאי שלושים פלוס גם חייבים להוליד ילדים מהר, ולכן גדל אצלם לכאורה הפוטנציאל להיכנס למערכת של קשיים עוד לפני שהעמיקו את שורשי הזוגיות.

ד"ר אנדרו מרשאל, מטפל זוגי בריטי: "לזוגות שהתחתנו בגיל 20 יש היסטוריה ארוכה יותר של בילוי אינטימי במיטה, חוויות, טיולים, נסיעות והנאות. כך, כשחל משבר כלשהו בגיל 30, הם יכולים להביט אחורה ולהיזכר בימים הטובים ובשפע הכיף המשותף שהיה להם, בטיולים, בסקס לאורך כל סוף השבוע, במסעדות, ברומנטיקה. ואז הם אומרים לעצמם 'לא ניתן למשבר הזה להאפיל על כל הזמנים הטובים שהיו לנו יחד'. כיוון שהתחילו את חייהם בגיל צעיר, לזוגות כאלה לא היו ציפיות גבוהות ובלתי מציאותיות זה מזה, והם סובלניים זה כלפי זה, כי צמחו ביחד ויש המון עשייה משותפת מאחוריהם. לעיתים הם אפילו לא זוכרים איך נראו החיים לפני שנפגשו, כאילו הביוגרפיה שלהם התאחדה."⁸⁴

מימוש עצמי

בעבר, השאיפה למסגרת זוגית יציבה ולהורות האפילה על השאיפה לאושר ולמימוש עצמי. היום שאלות כגון: "האם החיים שלי נמצאים במקום שאליו שאפתי?" הופכות לגיטימיות, ועל כן גם שכיחות יותר.⁸⁵ במקרים רבים התשובה מולידה טלטלה פנימית, המובילה לשינוי דרסטי, ובכלל זה גם שינוי במצב המשפחתי.⁸⁶

צעיר בן 28: "הכי חשוב לנו בקשר זו ההגשמה העצמית. מה יוצא לי מזה? מה אני מרוויח? עד כמה אני נחשב? מי אני יכול להשיג? הכל חיצוני. צריכים כל הזמן חיזוקים וגם קבלות על מי שאני".

תל אביבית בת 30: "היו הרבה סיבות להתנפצות החלום. עברתי תהליך של התבגרות, והרבה פעמים מה שמתאים לגיל 20 לא בהכרח מתאים לגיל 30. הסתכלתי על עצמי בת 28, אני צעירה ונמצאת במקום שבו לא טוב לי. הבנתי שגיל 40 היום הוא ה-30 של פעם, יש לי מספיק שנים ליהנות, למה להתפשר בגיל כל כך צעיר? אם פעם זוגות לא היו מתגרשים בגלל הילדים או בגלל ההורים או בגלל מה שיגידו השכנים, היום אין בעיה להצהיר שהאושר שלי הכי חשוב, ושאם אני לא אהיה מאושרת, גם הילד שלי לא יהיה מאושר."⁸⁷

כתבה ב-mako: "היינו חברים שלוש שנים, לא היה לי ספק שהוא רוצה להתחתן איתי, וכשהוא הציע הסכמתי. אבל בתוך תוכי ידעתי שזה לא זה. כל יום קמתי בתחושה שאני עושה טעות. אפילו כשצערתי לחופה ידעתי. מיד אחרי החתונה קלטתי מה עשיתי. זו הייתה ממש כרוניקה של גירושין ידועים מראש. היה חסר מרכיב רגשי, לא אהבתי אותו באמת, אבל חשבתי שלכל הזוגות זה קורה, שבסוף נשארים חברים טובים וזהו, ובוה ניהחמתי את עצמי. אבל השקר תמיד מתגלה בסוף. בחתונה הייתי מבסוטי, נהניתי מזה שכולם באים בשבילי וזה מגניב, אבל זה היה כמו מסיבת יומולדת שאתה מבסוט מהמסיבה ולא מהמהות."⁸⁸

לא למדו להעניק

דור ה-Y לא חונך מילדות לתת, לוותר, לחלוק ולרצות את הזולת.⁸⁹ ההתמקדות בעצמי מחלישה את חיי הנישואים והופכת אותם לפגיעים יותר.

תחליף לכל דבר

ה-Y ניקים גדלו בסביבה משתנה, שבה הכול ארעי, ולכל דבר יש תחליף. כתוצאה מכך גם מוסד הנישואים מצטייר אצל רבים כ"מוצר מדף". כשהוא מתבלה, או שחינו סר, אפשר לנסות ולשדרג ל"מוצר" חדש.

קללת השגרה

בריחה שחוקה מספרת ש"זוגות נשואים מקיימים יחסי מין כמעט בכל יום: כמעט ביום א', כמעט ביום ב', כמעט ביום ג' וכו'..." המציאות מצחיקה מעט פחות. השגרה, ההרגל, הילדים, העייפות המצטברת, העבודה התובענית - כל אלה שחקו זוגות גם בדורות קודמים. אבל היום, בעידן רווי גירויים ופיתויים, עם קצב חיים מהיר, אנשים משתעממים מהר יותר ומחפשים ריגוש חדש. אצל דור ה-Y, שהורגל בחיי מין סוערים בתקופה שלפני הנישואים, משבר השגרה כנראה הרסני יותר.

גרושה בת 33: "בהתחלה את מאוהבת ואז זה עובר. מה נשאר לך? הריבים האינסופיים, הזלזול אחד בשני, ועייפות. בעיקר עייפות מטורפת."

תגובה לכתבה ב-Ynet: 4- שנים הזדיינו כמו שפנים, טרפנו את החיים וניסינו כמעט כל דבר אפשרי ובלתי אפשרי אבל בסוף אחרי הערצה מטורפת התגרשנו בכל תרועה. היה עצוב וקשה אבל בעיקר זה היה ביי"ס לחיים של עשה ואל תעשה. היום ממרומי גיל 40 ועם נישואין שניים ומאושרים רואים את הכל בפרספקטיבה אחרת לחלוטין.⁹⁰

הפיתויים ברשת

העולם הווירטואלי מזמן היכרויות בלחיצת כפתור. קשר סמוי עם בן או בת זוג שמעבר למסך עשוי מצד אחד "לאוורר" את הנישואים ולמנוע "בגידות". מצד שני הוא מאתגר ומסכן אותם.

כתבה בישראל היום: "גם לפני האינטרנט לאנשים היו רומנים - זה קרה במקומות העבודה, בחוגים, בכל מקום, אולם ברשת יש פוטנציאל לפתח את עצמך מחוץ לקשר הזוגי או בתוכו, ואנשים בוחרים להציג בתוכה פנים מסוימות של עצמם. ברגע שחלון נפתח הוא מאפשר לך להמציא את עצמך בלי להיות כבול למי שהיית עד עכשיו, במה אתה עובד ומה המעמד הסוציו-אקונומי שלך. [...] ברשת כולם הופכים לשחקנים. יש הרבה כנות והרבה דרמטיות, ויש את גורם המיידיות שמעצים את הכל. הייאוש נעשה יותר נוח וגם האושר, כי אנשים מגיבים במהירות."⁹¹

מוותרים בקלות

יש פסיכולוגים הסבורים שרמת החוסן האישי היא הגורם העיקרי בפירוק מהיר של קשרי הנישואים. לטענתם, צעירים היום מוותרים בקלות ונוטשים את המערכה, משום שהם אינם מסוגלים לספוג משברים ולעמוד "בסיר הלחץ" של חיים בצוותא. כשהם מגלים שזוגיות במשק בית משותף היא עבודה קשה מכפי שציפו, מתרחשת הקריסה. במקום לחרוק שיניים ולעמול על תיקון היחסים הם ממהרים לפרק את החבילה.

בת 28, גרושה טרייה: "התחננו כי זה מה שהיה צריך, החברה מכוונת אותך להתחתן, להקים משפחה, להיות מסודר. לא באמת הבנתי מה זה אומר להיות נשוי. החתונה הייתה גדולה ומפוארת עם הרבה מוזמנים, שתי שמלות וכל החבילה. על הנייר היה לנו הכל - כסף, שגרה רגועה ושני צעירים עם כל הנתונים להצלחה. אבל אחרי כמה חודשים הבנתי מה המשמעות של להיות נשוי."⁹²

הורות במשפחה המודרנית

אחת הסיבות השכיחות לפירוק מוקדם של הנישואים בדור הזה היא כניסת תינוק למשפחה. התופעה הזאת התחילה כבר בדור ה-X אבל התחזקה בדור ה-Y בעיקר בשל האסרטיביות הנשית החדשה והציפיות החדשות מתפקודו של הגבר בתוך המסגרת המשפחתית. המתח בין הציפיות הגבוהות מהאב הצעיר לבין חוסר תפקודו בפועל מערער את המערכת הזוגית ומגדיל את פוטנציאל הגירושים.

כתבה בישראל היום: "חיי הנישואין בדור שלנו [...] יש בהם היתוך מאוד חזק שנובע מדברים טובים, אבל גם גובה מחיר. כיום יש השתתפות גדולה של הגבר בבית בגידול הילדים, מה שלא היה בעבר. זו שותפות אמיתית עם נטילת אחריות. בעלי הוא שותף, הוא לא 'עוזר לי להוציא את הילדה מהגן', הוא לוקח חלק אמיתי במטלות ובחובות. הפן הפחות טוב של העניין הוא שעכשיו לכולם יש נטל הוכחה בכל הזירות. המחיר הוא התחרות בין בני הזוג, גם על קריירה וגם על הורות. היום אבא יכול להיות הורה יותר טוב מהאמא, וזה שבר גדול מאוד לנשים. אנחנו כמעט לא יכולות לעכל את זה."⁹³

עורך דין אמנון בן דור, מומחה לענייני משפחה וירושה: "מבחינת הסיבות לגירושין, הצעירים מתגרשים בדרך כלל על רקע חוסר היכולת להתמודד עם שינויים בתא המשפחתי והגדרת התפקידים. כשילד נכנס לתמונה, הוא באופן טבעי תופס חלק משמעותי מתשומת ליבה של בת הזוג, ובן הזוג יכול להרגיש מקופח. מנגד, בת הזוג המודרנית אינה מסתפקת בגידול הילדים ורוצה גם להגשים עצמה מבחינה מקצועית. הקושי בהגדרת התפקידים במשפחה המודרנית יוצר בלבול וקרקע נוחה למריבות, ולזוגות הצעירים כנראה אין מספיק סבלנות וניסיון חיים כדי לדעת איך לריב ואיך להתפייס."⁹⁴

לחצי פרנסה

ה-Y ניקים נאלצים לעבוד שעות ארוכות למחייתם וטבעי שהשחיקה תשפיע על יחסי הזוגיות שלהם. יתר על כן, רבים מועסקים בעבודה לא יציבה וסובלים מקשיי פרנסה שמגדילים את המתח בבית. רבים גם נכנסים לברית הנישואים במצב כלכלי רעוע. למרות התפיסה הפמיניסטית Y ניקיות רבות עדיין מצפות מהבעל להיות המפרנס הראשי. כשמתברר שזו ציפיית שווא, נוצרות אכזבה ופגיעה בתדמית, והקשר הזוגי מתערער.

צעירה בת 32: "במבט לאחור פשוט לא ראיתי סימנים שהיו שם כל הזמן. הוא מבוגר ממני בכמה שנים ובכל זאת לא מסוגל להתמיד בעבודה אחת יותר משנה מקסימום שנתיים. הוא הבטיח לי שהוא ישתנה אחרי החתונה. ייקח אחריות. אז הוא הבטיח.... למעשה הוא התפטר שבועיים לפני החתונה. מבחינתו ירח הרבש כבר החל.... זו נורה סופר אדומה. לא? אז מה? שאני אבטל חתונה כי אין לו עבודה? כנראה שכבר אז בתוך תוכי ידעתי שזו טעות."

כתבה ב-mako: "את מקווה שיהיה טוב אבל יודעת שזה לא. בכל שנת הנישואין שלנו התעוררתי בבוקר ללימודי התואר ולשתי עבודות שהחזקתי והוא ישב על הכורסה וראה כדורגל. ניסיתי לתמוך, לסדר לו עבודות אבל באף אחת הוא לא התמיד והוציא עליי את כל התסכולים שלו. מה שעבר את הקו האדום מבחינתי היה מריבה נוראית. ידעתי שיותר נמוך מזה לא יכול להיות. זה היה אמצע הלילה, התקשרתי להורים ואבא שלי בא לקחת אותי."⁹⁵

צעירה כותבת באתר היכרויות: "הבטלן שלי שוב שרוע על הספה, מאז שהוא פוטר הוא רק בדאון. [...] נראה לי שהוא איבד משהו באנרגיה שלו ביום שבו קיצצו לו את המשרה והעיפו אותו סופית מהחברה. [...] בהתחלה חשבנו שזה דיכאון אבל עובדה שאחרי שאני זזה לעבודה, מסתבר שהוא עושה כושר ונהנה, נפגש עם חברים ורק עבודה הוא לא מנסה לחפש. כנראה שנוח לו שאני המפרנסת היחידה. לפעמים אנחנו צוחקים שבעצם כל הזמן הזה הוא חיפש ספונסרית ושאני השוגר מאמא שלו. אבל אני לא באה מכסף, ואני לא קונה לו מתנות יקרות ולא משלמת לו שום הלוואה, אני פשוט זו שעובדת עכשיו והוא לא ואני רק מחכה שזה ישתנה. אתם מבינים, חשוב לי שהגבר שלי ירוויח יותר ממני, שהוא יהיה גבר גבר, שאני אוכל לסמוך עליו ולא להפך."⁹⁶

הכוח הנשי

אם בעבר זוגות נשארו ביחד בשל סיבות כלכליות, היום משקלן של סיבות אלה ירד, וצעירים מעדיפים "לחתוך" מהר כדי "לא להסתבך עם רכוש וילדים". יתר על כן, בעבר, נשים רבות ששקלו להתגרש חששו לעשות זאת בשל תלותן המוחלטת בגבר המפרנס. כיום יותר ויותר נשים נהנות מעצמאות כלכלית, ומסוגלות לקיים את עצמן ואת ילדיהן גם ללא הבעל.

מחקרים מראים שהרוח הפעילה בפירוק הזוגיות היום היא בדרך כלל האישה. נשים לא מוכנות יותר לסבול בגידות, אי אמון, חוסר שליטה על הרכוש וכמובן אלימות לסוגיה.⁹⁷ הן גם לא מוכנות להישאר בנישואים שאינם מספקים מבחינה פיזית ורגשית. זאת ועוד, האינטרנט מאפשר למתלבטות גישה נוחה למקורות מידע וסיוע בנוגע להיבטים שונים של הגירושים, וכן קבוצות תמיכה.

תגובה לכתבה ב-Ynet: "אחרי הגירושין מצב הנשים במקרים רבים הרבה יותר טוב, הגבר עוזר יותר בגידול הילדים (כל הגברים שלפני זה חזרו הביתה בשמונה בערב פתאום נזכרים לבקש חזקה משותפת) ואז לאישה יש זמן לקריירה ולעצמה, מזונות היא מקבלת מהבעל, יש לה פחות עבודה בבית (פחות נפש אחת וחלק מהזמן הילדים לא בבית). בקיצור מצבן של הנשים רק משתפר בעקבות הגירושין, אז למה שלא תהיה עליה בגירושין המוקדמים?"⁹⁸

הקלות סוציאליות למשפחות חד-הוריות

בשנים האחרונות התפתחה חקיקה סוציאלית אשר מיטיבה עם משפחות חד-הוריות ולכן מקלה על ההחלטה להתגרש.⁹⁹ אמנם סיכוייה של אם חד-הורית (בראש רוב המשפחות החד-הוריות עומדת אישה) להיקלע למצוקה כלכלית ואף עוני גדולים מאוד, אולם התמיכות של המדינה ושל הרשויות המקומיות מקלות על ההישרדות.

כבר לא אות קלון

בעשורים הראשונים לקיומה של המדינה עמדה לרוב שלמות התא המשפחתי מעל כל שיקול אישי אחר. גם זוגות שחיו במערכת יחסים עכורה לא מיהרו להתגרש, מחשש לסטיגמה חברתית עליהם ועל ילדיהם. בעשורים האחרונים פחתה הסטיגמה וגברה הסובלנות לצורות חיים מגוונות. גירושים הם כבר מזמן לא תופעה יוצאת דופן והתואר "גרושה" הוא כבר לא אות קלון.

גרושה בת 32: "קל יותר להתגרש כשאינן ילדים ואין רכוש ובמיוחד כאשר את רואה מסביבך עוד כל כך הרבה במצב שלך. ההחלטה להתגרש היום היא די טרוויאלית."

לגירושים בימינו אף נקשרים לא אחת ערכים של חופש, אומץ ועצמאות מחשבתית ורבים רואים בהם אפיוזדה חולפת, בדרך לפתיחת דף חדש, כמו בקריירה.

גרושה צעירה: "אמרתי שאני מתגרשת. שאני לא יכולה יותר. אבא שלי אמר 'הדס, ניצלת'. הוא אמר לי לא פעם שמגיע לי יותר, וגם אמא שלי ידעה מההתחלה שהוא לא מתאים לי. הסביבה בעיקר שמחה שהיה לי האומץ לצאת מקשר רע. [...] לצאת משם היה כמו לחזור לנשום. את מכירה את התחושה הזו, כשאת נועלת נעל שלוחצת עליך אבל חייבת ללכת איתה כי יש לך איזה אירוע וכל היום את מתאפקת וסובלת ובסוף, בערב, כשאת מגיעה הביתה את חולצת אותה? הרגע הזה, השנייה הזו, זאת בדיוק התחושה. הקלה."

גרוש בן 34: "רוב הבנות שיצאתי איתן אמרו שאם אין ילדים, אין לזה שום משמעות מבחינתן. מה שבאמת משפיע זה ניסיון החיים שלי ולא עצם העובדה שהייתי נשוי."

רווקה בת 32: "עם בנים זה לא עשה הבדל. הם די אדישים. בשבילם אני רווקה בת 32, נראית טוב, וכל עוד אין לי ילדים, מה אכפת להם אם אני גרושה? ברובד העמוק יותר זה רק מראה שעברתי יותר, שאני שרוטה יותר, שאני בשלה יותר, שאני מונגמית יותר - כל אחד והפרשנות שלו. כבר נתקלתי בכל אחת מהן"¹⁰⁰.

במקרים מסוימים, סטטוס ה"גרושה" אפילו מעלה את מנייתיהם של הגרושים בשוק הפנויים-פנויות. זה מוכיח שמישהו/י "רצה/רצתה" אות/ה (עד כדי התחייבות לחתונה), שהם לא "פגומים".

צעירה בת 30: "בחברה שלנו קל יותר להיות גרושה בת 30 פלוס מאשר רווקה. זה מוכיח שמישהו רצה אותך מספיק כדי להתחתן איתך."

גרושה בת 33: בגילי נראה לי שבנים מעדיפים גרושות בעיקר כי אנחנו פחות לחוצות להתחתן. היינו שם. אנחנו כבר לא מפנטזות על שמלה לבנה ונסוך על סוס. אנחנו יותר מציאותיות – יודעות שזה לא פשוט".

קארין כהן, שהתגרשה לאחרונה מנירו לוי, סבורה שהגירושין נתנו לה נקודות זכות של ניסיון. "זה בונוס להיות עם בחורה אחרי מערכת יחסים שנכשלה. אני כבר לא בת 24 טיפוסית. היום כשאני נכנסת למערכת יחסים אני הרבה יותר מפוכחת, הרבה יותר בוגרת וחכמה. גבר שייכנס לקשר עם גרושה יכול רק להרוויח מהניסיון שלה, כי אין דבר שאישה גרושה תרצה יותר מאשר לא להתגרש בפעם השנייה. אני אתן את כל כולי כדי שהפעם זה יהיה לנצח."¹⁰¹

(לא) למען הילדים

בעבר שימשו הילדים חסם משמעותי בפני הגירושים, כיוון שההורים חששו מהנזק העלול להיגרם להם מפירוד בגיל מוקדם. היום, יותר ויותר פסיכולוגים מעודדים זוגות לפרק את נישואיהם הפגומים בטענה כי עבור הילדים מצב של שתי משפחות מתפקדות עדיף על משפחה אחת שאינה מתפקדת. על פי התפיסה הזאת, ילד פעוט שמתרגל מגיל צעיר לחיות עם הורה אחד או עם הורה נוסף שאינו ההורה הביולוגי שלו, מקבל זאת כמובן מאליו. למעלה מזה, להיות ילד להורים גרושים כבר לא נתפס כיוצא דופן או טראומטי במיוחד, וגם הנכונות של ההורים להקריב את אושרם למען ילדיהם הולכת ופוחתת.

התרופפות הקשר למשפחה המורחבת

במשפחות מסורתיות קשר הנישואים חיבר לא רק את הגבר והאישה אלא גם את משפחותיהם. מרחב המחיה כלל את המשפחה המורחבת, שהפעילה מנגנון פיקוח סמוי על בני הזוג. כיום זוגות רבים מנהלים את חייהם במנותק מהמשפחה המורחבת ולכן קל ופשוט יותר להיפרד.

חבר מביא חבר

מעבר לכל הסיבות לעיל אין ספק שנוצר כאן גם תהליך הדבקה נורמטיבי שמשפיע על שיעור הגירושים. כאשר הזוגות הצעירים נוכחים שאנשים סביבם מפרקים את החבילה, זה מעודד אותם לקום ולעשות מעשה (לאחר שנוצרים כבר סדקים).

אז מה יהיה עם המשפחה?

כיצד מתמודדים ה-Y ניקים עם הגירושים? כיוון שמדובר בדור צעיר, אין בידינו בינתיים סטטיסטיקות על התופעה. עם זאת, על בסיס הבנת מאפייניהם הכלליים ועל בסיס ראיונות שערכנו עם כמה זוגות גרושים מהדור הזה, אפשר לשער השערות. מצד אחד, הניסיון הנצבר בחיי הרווקות אמור להקל את משבר הגירושים שלהם. מצד שני, חוסר היציבות הכלכלית,¹⁰² התלותיות והחוסן הנמוך מגדילים את פוטנציאל הנזק. רבים מה-Y ניקים "חיים על הקשקש", ללא עבודה יציבה; לכן גירושים צפויים להחמיר מאוד את מצבם ולהגדיל את תלותם בסביבה החיצונית (בעיקר בהורים ובבני משפחה אחרים). הגירושים עלולים להסב נזק כבד גם משום שהגברים בני הדור הזה רגישים ומעורבים יותר בגידול ילדיהם והפגיעה במרקם ההורות קשה להם מאוד.

אבל אולי דווקא המשבר המעמיק במוסד המשפחתי מבשר שינוי מבני שיפתור בעתיד את בעיית הגירושים. עד היום התפיסה הרווחת בחברה היתה שנישואים מאריכי זמן הם המצב התקין ושגירושים הם "תקלה" שיש לתקנה או "מחלה" שיש להשתקם ממנה. והנה מסתבר שמשנה לשנה אנחנו מתקרבים למצב שבו הגרושים בחברה לא יהיו החריג. קרוב היום שדווקא הזוגות שנפרדים זה מזו רק במוותם יהיו המיעוט. כבר עכשיו למעלה מ-40 אחוזים מכלל המשפחות מוגדרות כמשפחות "לא נורמטיביות", ומתרבות החלופות למסגרת של זוג הורים נשואים המגדלים את ילדיהם בדירה אחת.

במקביל גם הטאבו הוותיק על מונוגמיה נחלש. למעשה, כבר היום צעירים רבים חיים באופן לא מונוגמי, כאשר הקשר הרומנטי עם בן או בת זוג נעשה על פס צר יותר ולטווח קצר יותר.

ייתכן שדור ה-Y מאותת בעקיפין לחברה כולה שנחוץ לעדכן את הנורמות ולייצר מסגרות אלטרנטיביות וגמישות יותר. כמובן עולים כאן קשיים רבים, הן על רקע השאיפה הבסיסית של האדם ליציבות, ביטחון וקשר אינטימי רציף והן על רקע התפקיד הפונקציונאלי שממלאת הזוגיות ארוכת הטווח בגידול הילדים והנכדים.

להערכתנו, המתח בין המוסכמה הוותיקה לבין התמורה המתפתחת ילך ויחריף עם השנים, ולדור ה-Y יהיה תפקיד חשוב בתהליך הזה. לא בכדי הביקוש של זוגות צעירים לחיים בקיבוצים עלה (כולל פניית פרסה שעושים עוזבי קיבוץ). אולי השלב הבא יהיה החזרת בתי הילדים בדלת האחורית (בשינויים המתבקשים) כדי לייצר חלופת הורות מעודכנת.

ביבליוגרפיה

לרשימה הביבליוגרפית של המחקר כולו.

הערות שוליים

1. נשים חוות לחצים וציפיות גבוהות יותר לנישואין בגלל 'השעון הביולוגי'. שחר ושרון, 2007; Mahay & Lewin, 2010. על התופעה ראו גם: שחר וענבי, 2006; גליקמן, אורן ולוין-אפשטיין, נובמבר 2003; וליצינסקי, ללא תאריך.
2. אילוז, 2002.
3. גרייצר, 19.11.2013.
4. מערכת הדרך למעלה, ללא תאריך.
5. תגובה לכתבה: גלית, 22.2.2007, 007.

6. קמר, 18.11.2009.
7. גלית 007, 22.02.2007.
8. יש לכך יתרונות גם בהמשך הדרך, כשהזוגות מביאים ילדים לעולם. אלה הופכים חולייה חשובה בשרשרת החברתית של הוריהם, ובעצמם מפתחים קשרים עם ילדי החברים של אבא ואמא. החיבור בין הילדים מהווה עילה מצוינת עבור ההורים לשימור הקשר ההדדי. אט-אט, הקבוצה החברתית משנה את פניה. אלה מההרכב המקורי שנשארו רווקים, מוצאים את עצמם מחוץ למעגל הסגור.
9. הבחור הזומן בשנה החולפת ל-20 חתונות, כולן של חברים קרובים. מצוטט בתוך: להט ושוחט, 25.3.2010.
10. אנדוגמיה (Endogamie) היא הנוהג לבחור את בן הזוג לנישואין מתוך הקבוצה החברתית.
11. סטטוס של קרן אלימלך-זילברמן.
12. בסקר שבדק זוגות שהתחתנו בשנת 2012 נמצא ש-83% מהזוגות ערכו חתונה מסורתית-דתית כשרה. כל השאר התחתנו בחתונה רפורמית או בחתונה אזרחית, או ערכו הסכם ממון אצל עורך דין. הסקר נעשה על ידי חברת הגל החדש עבור חברת easywed לארגון חתונות, במסגרתו רואיינו 400 נשים וגברים. ללא שם כותב, 15.02.13.
13. מתוך דף הבית של הארגון.
14. רישום מס' 2, התשע"ד-2013.
15. להלן מצוטט, באופן חלקי, מתוך כתבתה של סמדר שיר: שיר, 26.10.2007.
16. שיר, 26.10.2007.
17. הרב משה והב, בתוך אתר הרב.
18. אתר חתונה אזרחית: freemarriage.org.il.
19. ראו: יצהר, יוני-יולי 2004.
20. מתוך הזוגות שנישאו בנישואין אזרחיים בשנת 2012, ושבהם שני בני הזוג הם יהודיים ושניהם רשומים במרשם האוכלוסין הישראלי (כלומר שניהם אזרחים), כשליש נישאו בקפריסין (33%), קרוב לשליש - בארה"ב (28%), וכ-18% נישאו בצ'כיה. ללא מחבר, 10.8.2014.
21. בשנת 2012, דווח למרשם האוכלוסין על 9,509 חתונות שנערכו בחו"ל, שבהן לפחות אחד מבני הזוג היה רשום במרשם האוכלוסין כאזרח ישראלי. ב-38% ממקרי הנישואין האלה (3,633 זוגות), שני בני הזוג היו רשומים במרשם האוכלוסין, ב-62% ממקרי הנישואין (5,876 זוגות), רק אחד מבני הזוג היה רשום במרשם האוכלוסין. סה"כ 13,142 בני-אדם הרשומים במרשם האוכלוסין בישראל נישאו בחו"ל באותה שנה. נתונים אלה כוללים גם זוגות לא יהודים. לשם השוואה, מספר הזוגות שהתחתנו בישראל במוסדות הדת המורשים לערוך נישואין באותה שנה עמד על 50,474, מתוכם 51,377 יהודים, 10,766 מוסלמים, 942 דרוזים ו-865 זוגות נוצרים. במילים אחרות: כשישית מהמתחתנים (מכל הדתות) התחתנו בנישואין אזרחיים. ללא מחבר, 10.8.2014.
22. רוזנבלום, 30.7.2007.
23. מצוטט בכתבה: שמושקוביץ, 30.7.2007.
24. בהסכם מתחייב הבעל לזון, לפרנס ולכבד את אשתו (על-פי הפסוק 'שארה כסותה ועונתה לא יגרע', שמות כ"א, י). כמו כן, מפורט הסכום שתקבל במקרה שבעלה יגרשה, או חלילה ימות לפנייה. בפועל, שטר הכתובה המסורתית הנו שטר קניין שבאמצעותו 'קונה' הגבר את האישה מהוריה, והיא הופכת לרכושו הבלעדי.
- הכתובה איננה נזכרת במקרא, והיא תוקנה, לפי רוב הדעות, על-ידי חכמי תורה שבעל-פה. הכתובה המסורתית הייתה מסמך חשוב ביותר בזמנים שבהם היהודים חיו כמיעוט דתי בארצות ניכר, בסביבה של חוסר יציבות והיעדר מערכת חוקים להסדרה או לאכיפה של מערכת היחסים הזוגית.
25. תגובה לכתבה: מסר, 10.12.2008.
26. כ-150 אלף איש (75 אלף זוגות) בישראל גרים במשותף שלא במסגרת נישואין (נכון לשנת 2008). מספר זה לא כולל כ-10,000 זוגות חד מיניים (כ-20 אלף איש), המנהלים חיים משותפים לכל דבר. חרותי סובר, 11.1.2008.
27. כ-5% מהזוגות בישראל חיים כידועים בציבור (נכון ל-2011) לעומת 11% מהזוגות בארה"ב, 20% בהולנד ו-23% בדנמרק. ל"מ"ס, מרץ 2013.
28. ראו: חרותי סובר, 11.1.2008.
29. עם זאת יתכן כי בעתיד יידרש מתן גט לחומרה, וזאת במקרה שאחד מבני הזוג ירצה להתחתן בטקס דתי, שכן בלעדי גט הוא לא ייחשב כרווק ולא ניתן יהיה להשיאו. עם זאת, הדבר לא ימנע מאיש מבני הזוג להינשא בעתיד בנישואין אזרחיים (ואף להירשם כנשואים במרשם האוכלוסין) או לחיות בעתיד עם ידוע/ה בציבור.
30. רם, 25.10.2013.
31. בעשור הראשון של המאה ה-21 נסקה הפופולריות של מסיבת הרווקות וסקר שנערך בארצות הברית ב-2003 העלה כי 94% מהכלות היו מעוניינות במסיבה כזו. Montemurro, 2006.
32. בצרפת נקראות מסיבות הרווקים 'enterrement de garçon de Vie' - והפירוש המילולי הוא 'טקס קבורה לחיי הרווקות'.

33. סיני, 6.7.2011.
34. אוחיון, 21.11.2005.
35. Tye & Powers, 1998.
36. Montemurro, Beth, McClure & Bridget, 2005.
37. רם, 25.10.2013.
38. רם, 12.3.2013.
39. אילני, 30.8.2011.
40. 'מה זה השטויות האלה', שידורי קשת, עונה 1 פרק 1.
41. ללא שם מחבר, 17.8.2012.
42. גזית, 9.6.2006.
43. 'מה זה השטויות האלה', שידורי קשת, עונה 1 פרק 1.
44. ללא שם מחבר, 25.8.2012.
45. ללא שם מחבר, 17.8.2012.
46. על התפתחות תרבות החתונות בישראל ראו: רודין ואלמוג, 4.3.2008.
47. ספיר, 1998.
48. הזמנות לחתונה, ללא תאריך, אתר באתי.
49. עלמה, ללא תאריך.
50. כשליש מהזוגות (36% מהנשאלים) מציינים שהכלה הייתה דומיננטית יותר בקבלת ההחלטות לגבי ההוצאות השונות של החתונה, לעומת 18% בלבד שטוענים כי החתן היה הדומיננטי. על פי סקר מדגם מייצג שנערך על ידי חברת הגל החדש עבור חברת easywed לארגון חתונות, במסגרתו רואיינו 400 נשים וגברים שהתחתנו בשנת 2012. בתוך: ללא שם מחבר, 15.2.2013.
51. 'מה זה השטויות האלה', שידורי קשת, עונה 1 פרק 1.
52. כך למשל: כלות אורבניות, Myday, Wedrviws, Mit4mit, zap מתחתנים all places, WeddingBook. על התופעה בישראל ראו גם: סדרת הטלוויזיה 'עד החתונה' של אבנר ברנהיימר וענת וייצמן (הפקה: מטר פלוס).
53. גלעד, 28.4.2013.
54. המגמה הזאת הושפעה בין השאר מסרטה של ג'ניפר לופז 'מארגנת החתונות'. (The Wedding Planner) הסרט יצא לאקרנים ב-2001. נכתב על ידי מיכאל אליס ופמלה פלק ובוים על ידי אדם שנקמן.
55. מצוטטת בתוך: רביב, 28.5.2006.
56. 'מה זה השטויות האלה', שידורי קשת, עונה 1 פרק 1.
57. למזה, 18.10.2007.
58. האתר של DJ Azvelos.
59. מיכאל, 24.10.2005.
60. רם, 25.10.2013.
61. ברושי, 1997.
62. עם הזמן התפתח הנוהג לצלם את החתונה באמצעות יותר ממצלמת וידאו אחת, כולל מצלמת רחף (שעולה ויורדת מעל ומסביב לרחבה ותופסת את כל הזוויות האפשריות). בחלק מהמקרים מוקם אולפן עריכה בחדר סמוך לאולם האירוע, ומשם מנהלים את ניתוב התמונה ואת עריכת הסרט בזמן אמת.
63. רונן לייבמן, שחקר את תופעת סרטי הווידאו בחתונות, מצא שלסרט יש מתכונת קבועה: ריאיון עם בני הזוג המספרים על פגישתם הראשונה ועל הצעת הנישואין, פרק המוקדש לאורחים, שהוא מעין בדיקת נוכחות, פרק הריקודים ופרק החופה. לדעת לייבמן, האירוע ה'חד-פעמי' משכפל את עצמו באמצעות הנוהג המקובל לשוב ולצפות בו אינספור פעמים. לטענתו, הסרט מהווה גם מעין מסע תעמולה שנועד למשוך את הצעירים למסגרת החברתית של התא המשפחתי. השימוש בגימיקים, תפאורות, אפקטים וחיתוכי עריכה, יוצר תמונה מפוארת של האירוע ובכך מאדירים את ערכיה של הזוגיות. לייבמן, 1997.
64. בתוך: רודין ואלמוג, 4.3.2008.
65. רם, 25.10.2013.
66. טריגר, תשע"ב.
67. מצוטט בתוך: רוזנברג, 22.8.2011.
68. מצוטטת בתוך: רוזנברג, 22.8.2011.
69. פאבל, 21.3.13.
70. www.biglove.co.il
71. www.biglove.co.il

72. הראשונה שאבחנה את תופעת 'הדיכאון שאחרי החתונה'. הייתה פסיכולוגית בשם שריל פול (Sheryl Paul), שכתבה תזה המבוססת על ראיונות עם נשים צעירות, שסיפרו לה על הפער בין הציפיות לפני הנישואין לבין הנפילה שאחריהם. התחושות שלהן דמו לתחושות של אבל, כלומר שהן איבדו משהו. הן גם סיפרו על החרדות מהמעבר לחיים בוגרים ואחראיים עם מחויבויות חדשות. אחד מהממצאים של פול היה שככל שטקס החתונה מושקע יותר והעיסוק בתכנונו ממושך יותר, כך עצמת הדיכאון שאחרי גבוהה יותר. עבודת המאסטר הפכה לספר בשם 'הכלה המודעת' (The Conscious Bride), שהיה לרב מכר בארה"ב. Paul, 2000.
- גם בישראל זכתה התופעה להתייחסות תקשורתית, ויש שכינו אותה 'מסינדרלה ללכלוכית'.
73. אריאלה מלצר, מטפלת זוגית ומשפחתית מוסמכת ומנהלת מכון רעות ברחובות הסבירה את התופעה הזו כך: 'אם בני הזוג לא חיו במשותף, אלא רק בילו יחד, וכל אחד חזר לביתו, היו להם פתחי מילוט. פתאום, אחרי החתונה, הם יושבים אחד מול השני וצריכים להכניס מהות לקשר: הערכה, כבוד, הנאה, יכולת לתת תמיכה וייעוץ, לתת ביטחון. חשוב לציין שיש זוגות שחיו יחד לפני החתונה ולמרות זאת לא הצליחו להעמיק את הקשר. התחושות האלה לא קיימות רק אצל נשים אלא גם אצל הגברים. הם טוענים שכל הכיף שהם חשו קודם מתפוגג והם לא מצליחים לחזור למה שהם חשו קודם'. בתוך: צין-קורנסטי, 24.8.2006.
- יוני גולן התייחס לתופעה הזו בטור שכותרתו 'למי קראת ילד? אין לי כוח להתבגר. אולי אפשר לדחות את זה עוד קצת'. הוא מתאר שיחת תוכחה של אשתו, שמטיחה בו 'אני לא יכולה להמשיך לחיות עם אדם שהגיל המנטלי שלו 12. אתה גבר בן 33, אתה יודע'. הוא מודה באשמה וכותב: 'אין לי כוח להתבגר. זה נשמע כל כך לא כייף. איך אני אהיה אבא של מישהו אם אני עוד ילד בעיני עצמי? למה אי אפשר פשוט ללכת לישון צהרים בכל פעם שצצה בעיה?' גולן, 24.8.2006.
74. שרצקי-אלמליח, 30.8.2010.
75. 'מה זה השטיות האלה', שידורי קשת, עונה 1 פרק 1.
76. שכיחות הגירושים מתבטאת בין השאר בספרות הילדים שעסקה בתופעה. כך למשל, 'שני בתים לאהד' של עדי קולק, 'אבא ואמא של טל נפרדים' של שולה מודן, 'לא לגרש את נני' של נורית זרחי, 'מה קרה לאבא ולאמא' של רחל הרץ-לזרוביץ ו'נמרוד גם וגם' של איציק יושע.
77. תגובה לכתבה: מסר, 10.12.2008.
78. פאבל, 21.3.13.
79. גוש, 16.2.2010.
80. דוברין, דצמבר 2005.
81. Guttman & Lazar, 2004.
82. הסדרה רמזור, עונה 1, פרק 13: "אורות מתחלפים".
83. תגובה לכתבה: מסר, 10.12.2003.
84. פורסם בטיימס הלונדוני. מצוטט בתוך: מסר, 10.12.2008.
85. ראסל, 2010; Myers, 1993.
86. בתוך: אוצרי וגלעד, 22.3.2012.
87. מצוטטת בתוך: לב ארי, 22.4.2007.
88. מצוטטת בתוך: אוצרי וגלעד, 22.3.2012.
89. בוסקאליה, 1985.
90. תגובה לכתבה: איינהורן וצימרמן, 29.04.08.
91. זיו, 20.8.2012.
92. מצוטטת בתוך: אוצרי וגלעד, 22.3.2012.
93. זיו, 20.8.2012.
94. בן-דרור, 21.6.2011.
95. בתוך: אוצרי וגלעד, 22.3.2012.
96. מירב - החצי השני, ללא תאריך.
97. מחקר לתואר שני, שנערך במחלקה לסוציולוגיה של אוניברסיטת בר-אילן, מצא שנשים חשות בדידות רבה יותר מגברים בתוך הנישואין. ההסבר שניתן לכך הוא שהציפיות הרגשיות של הנשים ממסגרת הנישואין גדולה יותר משל הגברים ולכן גם האכזבה ותחושת הבדידות גדולה יותר כאשר הציפיות לא מתממשות. באר, 2012.
98. תגובה לכתבה: בן דרור, 21.6.2011.
99. הורה יחיד זכאי לקבל הקלות רבות מהמדינה. כך למשל, הורה יחיד זכאי לקדימות בהכשרה מקצועית, לקדימות בקבלת ילדיו למעון-יום ולהלוואה מוגדלת מאת המדינה או מטעמה לצרכי דיור. המוסד לביטוח לאומי מסייע למשפחה חד-הורית בעזרת קצבת הבטחת הכנסה (לאם שאינה עובדת) או קצבת השלמת הכנסה (לאם עובדת שהכנסתה נמוכה). משרד השיכון מעניק סיוע בתשלומי המשכנתא למשפחות חד-הוריות שלא הייתה בבעלותן דירה או חלק מדירה, או שהייתה בבעלותן דירה אך היא הועברה ללא תמורה בהסכם הגירושין. הורים המגדלים את ילדיהם במשפחה חד הורית

זכאים לנקודות זיכוי נוספות במס הכנסה (שהורים במשפחה דו הורית אינם מקבלים). גם בן הזוג שאינו מחזיק בילדים (בדרך כלל הגבר) זכאי לנקודת זיכוי נוספת בשל ההשתתפות בכלכלת ילדיו. בתחילת כל שנת לימודים, זכאית משפחה חד-הורית למענק לימודים לכל אחד מילדיה מהמוסד לביטוח לאומי, מגיל 6 עד 14.

גם רשויות מקומיות מעניקות למשפחות חד-הוריות המתגוררות בתחום שיפוטן, הנחה על תשלומי הארנונה.

100. מצוטטים בתוך: אוצרי וגלעדי, 22.3.2012.

101. מצוטטת בתוך: אוצרי וגלעדי, 22.3.2012.

102. דו"ח טרכטנברג עסק בסוגית הגירושין, כיוון שיש לה גם השלכות כלכליות. כאשר 30% מההורים בישראל הם גרושים, יש לכך השפעה גם על מחירי הדירור. כאשר זוג צריך להחזיק שני בתים נפרדים, עולה הדרישה לרכישה והשכרה של דירות. זה הופך את שני בני הזוג לעניים. אב, שאינו מרוויח הרבה יותר משכר המינימום, נידון ביום הגירושין לחיי עוני בשל המזונות שעליו לשלם. וועדת טרכטנברג, 27.9.2011.

[לדף המאמר באתר <<](#)